

OSA-AIKATYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSET HYVIN- VOINNIN ULOTTUVUUKSIEN NÄKÖKULMASTA

Linda Näätänen
Maisterintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofia laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Linda Näätänen	
Työn nimi Osa-aikatyöntekijöiden kokemukset hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 59
Ohjaaja Timo Anttila	
Tiivistelmä <p>Osa-aikatyöntekijöiden määrä on lisääntynyt Suomessa viime vuosikymmenten aikana tasaisesti kasvaen. Osa-aikatyöhön linkittyy vapauden ja joustavuuden lisäksi muun muassa epävarmuuden ja heikon tulotason kokemukset. Näiden piirteiden voidaan katsoa myös vaikuttavan osa-aikatyöntekijän hyvinvoinnin toteutumiseen. Tässä maisterintutkielmassa tutkin osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnin kokemuksia hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena on muodostaa kuva osa-aikatyöntekijöiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumisesta. Tutkimuskysymykset tässä tutkielmassa ovat: Miten vastaajat kuvailevat työtilannettaan osa-aikatyöntekijöinä? ja Miten osa-aikaisten työntekijöiden hyvinvointi toteutuu Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta?</p> <p>Aineistona tutkielmassa toimii <i>Töissä ja köyhä 2.0!</i> -aineisto, jonka vastaajat ovat rajattu osa-aikatyötä tekeviin vastaajiin. Varsinaisesta aineistosta lopulliseen rajattuun aineistoon päätyi 36 vastausta. Tutkimusmenetelmänä toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi. Teoreettisena viitekehystenä tutkielmassa on Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet <i>having, loving ja being</i>. Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet antavat käsityksen vastaajien kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumisesta.</p> <p>Tutkielma osoittaa, että osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnin toteutumisessa on ongelmakohtia, jotka liittyvät pitkälti heidän heikkoon tulotasoon sekä epävarmuuteen tulevaisuudesta. Tutkimustulokset kertovat kuinka hyvinvoinnin ulottuvuudet ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Tutkielman perusteella voidaan todeta, että heikko toimeentulo vaikuttaa negatiivisesti kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumiseen elintason, yhteisyyssuhteiden sekä itsensä toteuttamisen kohdalla. Johtopäätöksenä esitän, että osa-aikatyöntekijöiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumisessa voidaan nähdä hyvinvointivajetta. Tutkielman tuloksia ei voida yleistää, mutta tutkimus osoittaa, että on tärkeää ja olennaista tutkia osa-aikatyöntekijöiden hyvinvointia lisää. Jatkotutkimuksessa on tärkeää käyttää aineistoa, joka mahdollistaa puolueettoman tiedon saamisen osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnista.</p>	
Asiasanat osa-aikatyö, epätyypillinen työ, hyvinvointi, hyvinvoinnin ulottuvuudet	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

Taulukko 1 Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet	22
---	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUUTTUVA TYÖELÄMÄ JA EPÄTYYPILLINEN TYÖ	4
	2.1 Työn murros ja uusi työ	4
	2.2 Epätyypillinen työ.....	7
	2.3 Osa-aikatyö	9
	2.4 Epätyypillisen työn ja osa-aikatyön yhteys hyvinvointiin	13
3	HYVINVOINTI.....	16
	3.1 Hyvinvointitutkimuksen perinne.....	16
	3.2 Työn vaikutus hyvinvointiin.....	17
	3.3 Erik Allardtin hyvinvointikäsitys	18
	3.4 Hyvinvoinnin ulottuvuudet	21
	3.4.1 Having.....	23
	3.4.2 Loving	23
	3.4.3 Being.....	24
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
	4.1 Tutkimuskysymykset	26
	4.2 Tutkimushypoteesit	27
	4.3 Aineisto.....	28
	4.3.1 Aineiston rajaaminen	29
	4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	30
	4.5 Tutkielman eettinen pohdinta.....	32
5	TULOKSET	34
	5.1 Osa-aikatyöntekijän ajatukset omasta työtilanteesta.....	34
	5.2 Hyvinvoinnin ulottuvuudet osa-aikatyöntekijän kokemuksissa.....	37
	5.2.1 Having.....	37
	5.2.2 Loving	42
	5.2.3 Being.....	46
	5.2.4 Ulottuvuuksien yhteys toisiinsa.....	49
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	52
	LÄHTEET.....	55

1 JOHDANTO

Elämme tällä hetkellä aikaa, jolloin maailma muuttuu ja kehittyy nopeaan tahtiin. Samaan aikaan myös työelämä kehittyy, ja on alettu puhumaan uudesta työstä. Muuttuva työelämä ja uusi työ ovat tuoneet mukanaan muun muassa tekoälyn hyödyntämisen työssä, kansainvälistymisen, pirstaloituneemmat työurat sekä epätyypillisen työn. Muuttuva työelämä on lisännyt myös työntekijöiden kokemaa epävarmuuden tunnetta, ja viime vuosina huoli epävarmuuden kasvusta työelämässä on lisääntynyt (Melin & Saari 2019, 22). Erilaisten epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen on johtanut siihen, että työelämä on yleisesti epävarmistunut ja myös työstä saadut ansiot ovat pienentyneet (Jakonen 2014, 287). Epävarmuus voi tuoda mukanaan myös ahdistusta tulevista ja vaikuttaa yksilön kokemaan hyvinvointiin. Green (2015, 1) korostaa kuinka tutkimukset ovat osoittaneet työn epävarmuuden vaikuttavan niin henkiseen kuin fyysiseen hyvinvointiin. Tässä tutkielmassa tutkitaan osa-aikatyötä tekevien henkilöiden kokemaa hyvinvointia.

Työikäisten elämänlaatu on heikentynyt viime vuosien aikana ja THL:n mukaan vain joka toinen työikäinen kokee elämänlaatunsa olevan hyvä, kun vielä neljä vuotta sitten yli 60 prosenttia työikäisistä koki elämänlaatunsa hyväksi (THL, 2023). Suomalaisen työelämän kuva on ollut negatiivinen jo 1990-luvun lamasta asti. Muun muassa työpaine, jaksamisongelmat, työuupuminen ja -stressi, työpahoinvointi sekä epätyypilliset työsuhteet nostetaan syiksi työelämän huonontumiselle. (Julkunen 2008, 9.) Samalla kuitenkin tuodaan esiin sitä, kuinka työtä pidetään merkityksellisenä ja siltä toivotaan sisältöä yksilön elämään (Melin & Saari 2019, 41). Työllä on siis selkeä vaikutus yksilön hyvinvoinnin toteutumiseen. Työn ajatellaan antavan merkitystä yksilön omaan elämään, mutta nykyinen työelämä tuo myös mukanaan kasvavat vaatimukset ja enemmän painetta työntekijälle. Elämme suoritusyhteiskunnassa, jossa pitäisi olla kokoajan parempi, nopeampi ja tehokkaampi. Työhyvinvointia kehitetään ja siihen kiinnitetään huomiota työpaikoilla, mutta työhyvinvoinnin lisäksi olisi hyvä huomioida entistä enemmän myös työntekijöiden kokonaisvaltainen hyvinvointi. Työntekijöiden hyvinvoinnin toteutuminen on kiinnostava tutkimusnäkökulma, sillä nykyinen työelämä tuo esiin niin yksilön hyvinvointia tukevia kuin heikentäviäkin piirteitä.

Muuttuva työelämä on tuonut mukanaan lisääntyvän osa-aikatyön, joka on yksi suurimmista epätyypillisen työsuhteen muodoista. Kiinnostus osa-aikatyön tutkimiseen on kasvanut viime aikoina, ja tämän ajatellaan johtuvan etenkin siitä, että epätyypillisen työn kasvuun kiinnitetään nykypäivänä entistä enemmän huomiota (Nätti & Nergaard 2019, 217). Kohderyhmäksi tälle tutkielmalle valikoitui osa-aikatyöntekijät, sillä osa-aikatyötä tekevien palkansaajien hyvinvoinnin kokemukset ovat ajankohdainen, mutta vähän tutkittu aihe. Osa-aikatyö voi sopia monen ihmisen elämäntilanteisiin, kuten opiskeluihin tai kotiäitiyteen. Samaan aikaan kuitenkin osa-aikatyö on yleistynyt siinä määrin, että osa-aikatyötä tekevät myös henkilöt, jotka haluaisivat tehdä mielummin koko-aikatyötä. Vastentahtoinen osa-aikaisuus herättääkin vakavaa huolta, ja ryhmää voidaan pitää erityisen haavoittuvana ryhmänä työmarkkinoilla (Ojala ym. 2016, 270). Osa-aikatyötä tekevät palkansaajat ovat epätyypillisessä työsuhteessa, johon kuuluu usein myös huonompi sosioekonominen asema, joka heikentää samalla yksilön terveyttä (Jaeouk ym. 2019, e418). Kauppalehden joulukuussa 2023 julkaisemassa uutisessa nostettiin esiin osa-aikatyön aiheuttama köyhyysriskin lisääntyminen (Semkina, 2023). Epätyypillisen työn kasvusta ja epävarmojen työpaikkojen lisääntymisestä on seurannut sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen, joka on lisännyt huolta yhteiskunnassa (Nätti & Nergaard 2019, 217). Myös Työterveyslaitos nostaa hyvinvoinnin osalta erityiseksi tulevaisuudenhuoleksi työmarkkinoiden eriarvoisuuskehityksen (Kokkinen ym. 2020, 8). Samaan aikaan erilaiset epätyypilliset työsuhteet, joihin myös osa-aikatyö kuuluu, lisäävät työelämään joustavuutta sekä työmahdollisuuksia (Eklund 2023, 36). Osa-aikatyössä on siis kaksi kääntopuolta, jotka on hyvä huomioida sitä tutkittaessa.

Vaikka osa-aikatyö on yleinen ja tunnettu työmuoto, on osa-aikatyön ja hyvinvoinnin yhteydestä suhteellisen vähän suomalaista tutkimusta. Työntekijöiden hyvinvoinnin tutkiminen keskittyy enemmän yleisesti työssä käyvien tai työikäisten hyvinvoinnin tutkimiseen ilman rajaamista eri työmuotojen mukaan. Toistaiseksi voimassa oleva koko-aikatyö on edelleen yleisin työmuoto Suomessa (Väänänen ym. 2020, 23), joten työntekijöiden hyvinvointia koskevissa tutkimuksissa osa-aikatyö ei pääse täysin esille. On siis tärkeää ja myös perusteltua tutkia osa-aikaisessa työsuhteessa olevien palkansaajien hyvinvointia. Tutkielman aihe on yhteiskuntapoliittisesti tärkeä ja keskeinen, sillä osa-aikatyö on tärkeä työllisyyden muoto, johon liittyy kuitenkin positiivisten odotusten lisäksi myös negatiivisia piirteitä.

Tässä pro gradu -tutkielmassa osa-aikatyössä olevien palkansaajien kokemuksia hyvinvoinnista tutkitaan Erik Allardtin luomien hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta. Allardtin hyvinvointikäsitys kuvaa hyvinvoinnin moniulotteisuutta (Uusitalo ym. 2022, 16), ja sitä ettei hyvinvointi ole vain yksi yhtenäinen asia jota joko on tai ei ole, vaan se koostuu monista osista (Uusitalo ym. 2022, 57). Hyvinvointi muodostuu siis useasta tekijästä, jotka Allardt on jakanut näihin kolmeen hyvinvoinnin ulottuvuuteen: *having*-ulottuvuuteen eli elintasoon, *loving*-ulottuvuuteen eli yhteisyyssuh-

teisiin ja *being*-ulottuvuuteen eli itsensä toteuttamiseen. Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksista saa kuvan yksilön kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, jonka vuoksi koen hyvinvoinnin ulottuvuuksien sopivan tähän tutkielmaan hyvin teoriaksi. Tutkielman tavoitteena on saada käsitys siitä, millaisena vastaajat kokevat työtilanteensa osa-aikatyöntekijänä, ja kuinka heidän hyvinvointi toteutuu hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta. Tutkielmassa on kaksi tutkimuskysymystä: 1. Miten vastaajat kuvailevat työtilannettaan osa-aikatyöntekijöinä? ja 2. Miten osa-aikaisten työntekijöiden hyvinvointi toteutuu Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta?

Seuraavaksi tutkielmassa käyn läpi keskeiset käsitteet sekä aiempaa tutkimusta. Tämän jälkeen esittelen Erik Allardtin hyvinvointitutkimusta sekä hänen luomat hyvinvoinnin ulottuvuudet. Neljännessä luvussa käyn läpi tutkielman tarkoituksen, käytettävän aineiston sekä tutkimusmetodin. Viidennessä luvussa tulen esittelemään tutkielman tulokset. Lopuksi teen johtopäätökset tutkielmasta ja sen tuloksista, sekä esittelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 MUUTTUVA TYÖELÄMÄ JA EPÄTYYPILLINEN TYÖ

2.1 Työn murros ja uusi työ

Työtä ei ole yksinkertaista määritellä niin, että kaikki eri työn tekemisen muodot tulisivat huomioiduksi. Työ voi olla ansiotyön lisäksi myös vapaaehtoistyötä tai hoivatyötä, josta ei saa palkkaa (Koivunen 2023, 16). Myöskään kotitalouksissa tehtävää palkatonta kotityötä ei lueta ansiotyöhön. Tällaista on muun muassa siivoaminen, ruoan teko sekä korjaus- ja rakennustyöt. (Koivunen 2023, 28). Tässä maisterintutkielmassa työllä tarkoitetaan ansiotyötä, josta työn tekijä saa palkkaa.

Suomi oli vielä 1900-luvulle asti maatalousyhteiskunta. Suomen suuri rakenneuudistus tapahtui 1960–1970-luvuilla, jolloin Suomi palkkatyöläistyi nopeaan tahtiin. (Melin & Saari 2019, 25.) Melin ja Saari (2019, 29) tuovat esiin kuinka suomalaisen työelämän ammatti- ja tehtävärakenteet ovat käyneet suuren muutoksen viimeisten vuosikymmenien aikana. Tietotyö on lisääntynyt, ja vielä Nokian menestyksen aikaan Suomi voitiin nähdä tietoyhteiskunnan mallimaana (Melin & Saari 2019, 30–31). Julkisuudessa on yleistynyt keskustelu muun muassa työmarkkinoiden tulevaisuudesta, työttömyysturvan haasteista, toimeentulosta ja työehtojen soveltamisesta (Eklund 2023, 35).

Työn murrosta on vaikea kuvailla yhdellä tavalla tai käsitteellä. Julkunen (2008) nostaa yhdeksi tavaksi kuvata työn murrosta post-käsitteillä, kuten jälkimodernin, jälkifordistisen tai jälkitekollisen -käsitteillä. Yleensä puhutaan kuitenkin vain uudesta työstä, uudesta taloudesta, työn uudesta järjestyksestä, uudesta kapitalismista tai uuden kapitalismin hengestä. (Julkunen 2008, 12.) Suomalaisessa keskustelussa uuden työn käsite on tyyppillinen (Jakonen 2014, 287), joten tässäkin tutkielmassa työn murroksesta puhutaan uusi työ -käsitteellä. Käsitteenä uusi työ on ilmaantunut suomalai-

seen työelämänkeskusteluun vasta 2000-luvulla. Aluksi uuden työn käsitettä käytettiin yhdessä muiden työelämän muutokseen liittyvien käsitteiden kuten prekarisaation, tietotyön, palvelutyön, joustotyön, pätkätyön ja luovan työn kanssa. Käsitettä käytettiin kriittisissä työelämän muutoksiin liittyvissä tutkimuksissa. (Jakonen 2014, 288.) 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella käsite alkoi esiintyä aiempaa enemmän erilaisissa tieteellisissä artikkeleissa sekä niin kansalaisaktivistien kuin konferenssityöryhmien keskuudessa (Jakonen 2014, 290). Nykypäivänä uuden työn käsite on alkanut näkymään valtavirtaisessa akateemisessa tutkimuksessa enemmän, mutta uuden työn teoria ja siihen liittyvät käsitteet eivät ole vielä levinneet kovin syvälle suomalaisessa työntutkimuksessa (Jakonen 2014, 292). Uutta työtä kuvaa muun muassa affektiivisuus, tietoistuminen, joustavuus, kommunikoivuus ja jälkibyrokraattisuus (Melin & Saari 2019, 35).

Uuden työn käsitteeseen kytkeytyy suomalaisessa keskustelussa myös prekariisaation käsite. Jakonen (2014, 287) esittää prekarisaatiolla tarkoitettavan perinteisten työsuhteiden muuttumista epätyypilliseksi sekä epävarmoiksi. Julkisessa keskustelussa "prekariaatti" termiä ei käytetä paljoa. Prekariaatin sijaan julkisessa keskustelussa puhutaan esimerkiksi työelämän epävarmistumisesta ja pätkätöistä. (Jakonen 2014, 299.) Prekarisaatiosta puhuttaessa on kuitenkin kyse paljon enemmän kuin vain pätkätöistä (Jakonen 2014, 302). Nuoret sukupolvet siirtyvät epävarmuuden aikaan, eikä globaali pääoma ole enää riippuvainen fordistisesta kompromissista. Prekaaria työtä tekevällä palkansaajalla rahat riittävät vain elämiseen, eikä perheen perustaminen tunnu mahdolliselta pienten ja epäsäännöllisten tulojen vuoksi (Jakonen 2014, 302). Jakonen (2014, 303) pitää prekariaattia uuden työn häviäjäloukkana. Eri-laisten epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen on johtanut siihen, että työelämä on yleisesti epävarmistunut ja myös työstä saadut tulot ovat pienentyneet. (Jakonen 2014, 287.)

Uudesta työstä tai työelämän huonontumisesta puhuttaessa puhutaan myös vanhasta työstä. Mitä vanha työ oli, mitä tarkoitetaan, kun puhutaan ajasta ennen uutta työtä? Vanhalla työllä tarkoitetaan pääasiassa fordistista massamittaista teollisuustuotantoa, jossa työntekijältä ei vaadittu korkeaa koulutusta vaan työ oli enemmän ruumiillista, toistuvaa ja tylsää liukuhihnatyötä. Vanha työ oli kiinnitetty vain yhteen paikkaan, eikä yrittäjyys kuulunut vanhaan työhön. (Jakonen 2014, 292.) Vanhaa työtä pystyi pitämään jatkuvana työpaikkana, jossa töitä riitti. Sille ominaista oli myös se, ettei koulutusta tai tietoa pidetty tuottavana tekijänä, pois lukien matemaattinen tieto tai käytännössä sovellettava faktatieto. Vanhan työn palkka riippui siitä oliko julkisella vai yksityisellä sektorilla töissä. Yksityisellä sektorilla palkkaus oli suhteellisen hyvä ja työntekijä pystyi kerryttämään vaurautta, kun taas julkisella sektorilla palkka oli heikompi, mutta samalla työsuhte oli elinikäinen. (Jakonen 2014, 293.)

Vanhan ja uuden työn katkos on ollut eri maissa eri aikaan. Esimerkiksi yleisesti puhutaan, että työelämän huonontumisväitteissä "ennen" tarkoittaa toisen maail-

mansodan jälkeistä aikaa, jolloin hyvinvointivaltioita alettiin rakentamaan ja puhuttiin täystyöllisyydestä. Tätä kautta kutsuttiin myös ”kultakaudeksi”, mutta kausi tapahtui eri paikoissa eri aikaan. Esimerkiksi Suomessa tätä toisen maailmansodan jälkeistä aikaa 1950–1960-luvulla ei voida pitää kultakautena, vaan Suomessa tämä kausi ajoittuu 1980–1990-luvulle ennen talouskriisiä. (Julkunen 2008, 13–14.)

Työelämään kuuluu jatkuva muutos, eikä työelämä ole ollut koskaan pysähtynyt, vaan se muuttuu kaiken aikaa. Viime vuosina esiin on noussut yhä enemmän huoli epävarmuuden kasvusta työelämässä. (Melin & Saari 2019, 22.) Työelämä koetaan aiempaa epävarmempana työolotutkimuksen mukaan (Melin & Saari 2019, 38). Muuttuva työelämä tuo mukanaan myös epävakauden ja epävarmuuden. Suomessa ei kuitenkaan ole vielä näkynyt huomattavaa työurien pirstaloitumista ja toistaiseksi voimassa oleva kokoaikainen työsuhde on edelleen yleisin työnteon muoto (Väänänen ym. 2020, 23). Työpaikkojen vaihtuvuus on kuitenkin lisääntynyt, jonka voi päätellä johtuvan siitä, että työntekijät pitävät itseohjautuvasti huolta työurasta ja kehityksestään (Väänänen ym. 2020, 23; Mauno ym. 2019, 273). Työelämä on jatkuvassa muutoksessa, ja uutta työtä syntyy samalla kun vanhaa tuottamatonta työtä katoaa (Pyöriä ym. 2019, 159). Tulevaisuuden arvaamaton työelämä aiheuttaa epävarmuutta, ja moni pelkääkin menettävän työpaikkansa. Työmarkkinoiden rakenteet ja institutiot tuovat kuitenkin turvaa ihmisille pysyvyydellään (Pyöriä ym. 2019, 161).

Työelämän keskeinen piirre on muutos, ja työelämä sekä sen ilmiöt muuttuvat jatkuvasti. Osa muutoksesta tapahtuu hitaasti eikä sitä havaitse niin helposti, mutta toiset muutokset ovat ennakoimattomia ja nopeasti tapahtuvia. Työelämä näyttääkin erilaiselta eri suunnista katsottuna. (Koivunen 2023, 32.) Koivunen (2023, 32) kokee, että ”*työelämä ei tule koskaan valmiiksi*”. Myös Jakonen (2014, 299) korostaa sitä, kuinka uusi työ kehittyy samalla tavalla työelämän kehittyessä, eikä uusi työ ole vielä ”valmis”.

2030-luvulla yhä useampi työntekijä tulee kamppailemaan yllättävien muutosten ja arvaamattomuuden maailmassa. Myös silpputyö voi lisääntyä, mikä turhauttaa myös monia asiantuntijoita. (Väänänen ym. 2020, 18.) Psykkisen turvallisuuden ja vakaiden näkymien puute voi vähentää työntekijöiden tyytyväisyyttä ja sitoutumista (Väänänen ym. 2020, 18; Parker ym. 2003). Muuttuvassa työelämässä tiedot, taidot sekä arvot rakentuvat aikaisempaa enemmän työntekijöiden sosiaalisissa sidoksissa (Väänänen 2020, 20). Onkin entistä tärkeämpää, että työntekijä kokee sidoksisuutta, sillä tämä voi kehittää hänen yhtenäisyyden tunnetta ja myös hyvinvointia. Väänänen ja kollegat (2020, 20) esittävätkin Työterveyslaitoksen julkaisussa skenaarion, että tulevaisuudessa verkostot ja sidoksinen riippuvuus määrittelee ihmisten ihmissuhteita ja työtä. Sidoksisuus ja sosiaalisten verkostojen merkityksen kasvu tuo väistämättäkin eriarvoisuutta. Samalla kun työelämän murroksen kanssa kamppaileva keskiluokka tavoittelee psyykkisen hyvinvoinnin lisäämistä elämänpiirissään, sinnittelee matalapalkattu työvoima matalan materiaalsen korvauksen rajaamassa maailmassa (Väänänen ym. 2020, 22). Sidoksisuus aiheuttaa myös sen, että merkityksellisten verkostojen

ulkopuolelle jääminen on sosiaalisesti, tiedollisesti ja psyykkisesti epäedullista (Väänänen ym. 2020, 29).

Uuden talouden myötä varmoistakin työsuhteista on tullut epävarmempia (Julkinen 2008, 114). Väänänen ym. (2020, 26) kokevat ettei vakinaisen työsuhteen voida enää olettaa tarkoittavan taloudellista turvaa ja vakaata työuraa. Epävarmuus työstä näkyy muun muassa yksilöiden pelkona työpaikkansa menettämisestä (Kalleberg 2009, 8). Epävarman työn seuraukset eivät liity pelkästään työpaikkaan tai työhön, vaan epävarmuudella on myös yksilöllisiä, sosiaalisia ja poliittisia seurauksia (Kalleberg 2009, 2). Työn epävarmuus vaikuttaa myös henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin (Green 2015, 1). Green (2015, 1) esittää työn epävarmuuden vaikuttavan yksilön terveyteen ja aiheuttavan esimerkiksi mielenterveysongelmia, iho-ongelmia ja silmien räsitystä. Epävarmalla työllä voi olla yksilöön yhtä suuri vaikutus kuin työttömyydellä (Green 2015, 1). Epävarma työ on levinnyt kaikille eri talouden sektoreille ja muuttunut yleisemmäksi (Kalleberg 2009, 6). Epävarmuudella on laajalle levinneitä vaikutuksia myös työelämän ulkopuolisiin ilmiöihin kuten perhesuhteisiin ja kotitalouteen. Kalleberg nostaa artikkelissaan esiin myös historioitsija Stephanie Coontzin ajatuksen siitä, kuinka epävarmuus tulevaisuudesta voi vaikuttaa pariskuntien päätöksentekoon esimerkiksi koskien avioliittoa tai lapsien hankkimista. Epävarma työ vaikuttaa myös yhteisöihin ja voi johtaa sosiaalisten suhteiden heikkenemiseen (Kalleberg 2009, 9.)

2.2 Epätyypillinen työ

Epätyypillinen työ nousi jo 1990-luvun loppupuolella julkiseen keskusteluun. Tällöin syntyi myös pätkätyön käsite. (Pyöriä ym. 2019, 147.) Työnteon muodot, joissa henkilöllä ei ole yhtä kokoaikaista työsuhdetta, määritellään tutkimuskirjallisuudessa epätyypillisiksi (Alasoini ym. 2022, 26). Eklund (2023, 36) on laatinut esimerkkiluettelon epätyypillisistä työsuhteista, johon hän sisällyttää seuraavat työmuodot: osa-aikainen työsuhde, määräaikainen työsuhde, vuokratyö, tukityöllistetty, nollatunti-sopimus, freelancer, alle kaksi viikkoa kestävä kokoaikatyö, enintään kaksi viikkoa kestävä päätoiminen yrittäjäyys, vuokratyö, alustatyö, kevytyrittäjäyys ja sivutoiminen yrittäjäyys. Epätyypillisen työnteon muodot ovat taipuvaisia keskittymään tiettyihin elämänkaaren kohtiin, kuten nuoruuteen ja työelämän aloittamiseen. Epätyypillisen työn aloittaminen voi olla myös mahdollisuus vakituisen työhön, mutta osa työkäisistä valitsee epätyypillisen työn vapaaehtoisesti (Alasoini ym. 2022, 28). Osa yksilöistä joutuu ottamaan enemmän kuin yhden epätyypillisen työn jotta saa tarpeeksi ansioita eläkkeeseen (Price & Burgard 2006, 7).

Työelämän muuttuessa kokoaikaisten varmojen työsuhteiden oletetaan korvaantuvan osa-aikaisilla ja määräaikaisilla työsuhteilla työurien silppuuntuessa (Pyöriä ym. 2019, 140–141). Kauhanen ja Nätti (2015, 784) nostavat esiin Euroopan komission tekemät huomiot siitä, kuinka määräaikaisten ja osa-aikaisten työpaikkojen osuus on ollut pitkän aikavälin nousutrendi Euroopassa, ja siitä kuinka epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen työmarkkinoilla on herättänyt huolta siitä, kuinka työntekijöillä on standardia huonommat työsuhteet. ”Epätyypillinen” sanana voi olla harhaanjohtava, koska muun muassa osa-aikaiset työsuhteet ovat jo vakiintuneita ja suhteellisen tyypillisiä työmuotoja, vaikka osa-aikaisetkin työsuhteet luetaan epätyypillisiin työsuhteisiin (Eklund 2023, 35). Epätyypilliset työmuodot voivat olla siis jo yleisiä työmuotoja, vaikka niistä käytetäänkin kyseistä termiä. Kuva kokoaikatyön häviämisestä ja silpputyön lisääntymisestä ei kuitenkaan ole täysi totuus, sillä kuten jo aikaisemmin tutkielmassa mainittiin, on vakituinen kokoaikatyö edelleen yleisin palkkatyön muoto (Pyöriä ym. 2019, 141). Epätyypilliset työmuodot, kuten osa-aikatyö, ovat yleistyneet 2000-luvulla, mutta kasvu on kuitenkin ollut suhteellisen hidasta (Pyöriä ym. 2019, 144). Epätyypillisten työsuhteiden kasvu on pysynyt vielä kohtalaisesti hallussa.

Epätyypilliset työsuhteet ja työn epävakaumus koskee enemmän naisia kuin miehiä, ja naiset tekevät etenkin määräaikaista tai osa-aikaista työtä miehiä useammin (Alasoini ym. 2022, 31–32). Epätyypillistä työsuhdetta voidaan pitää sukupuolittuneena, ja se että naiset tekevät miehiä enemmän epätyypillistä työtä on myös tasa-arvokysymys. Samaan aikaan kuitenkin esimerkiksi lastenhoitovastuun omaavat äidit kokevat epätyypillisen työn hyvänä ratkaisuna heille (Price & Burgard 2006, 16). Myös nuoret, erityisesti alle 30-vuotiaat työikäiset työskentelevät epätyypillisissä työsuhteissa (Väänänen ym. 2020, 24). Muun muassa joustavana työvoimana pidetyt opiskelijat tekevät suuren osan niin määräaikaisesta työstä, osa-aikatyöstä kuin vuokratyöstäkin (Koivunen 2023, 21). Price ja Burgard (2006, 16) nostavat esiin sen, kuinka jotkut yhteiskunnan ryhmät hyötyvät epätyypillisen työn tuomista joustavammista työjärjestelyistä ja suosivat näin ollen epätyypillisiä töitä. Nämä henkilöt eivät koe myöskään, että epätyypillinen työ aiheuttaisi kielteisiä vaikutuksia heidän hyvinvointiin tai terveyteen liittyen (Price & Burgard 2006, 17).

Koivunen ja kollegat (2023, 6) nostavat alustatyön ja nollatuntisopimukset viimeaikaisiksi työn muutoksiksi. Myös Pyöriä ja kumppanit (2019, 157) kokevat alustatyön muuttavan työmarkkinoita, vaikka alustatyö ei olekaan yleistynyt Suomessa yhtä nopeasti kuin maissa, joissa edunvalvonta ja työmarkkinoihin liittyvä säätely on heikommalla tasolla. Julkunen (2008, 109) puolestaan korostaa vuokratyötä kasvavana työmuotona. Epätyypillisistä työsuhteista nollatuntisopimukset ja vuokratyö voivatkin olla työntekijälle ongelmallisia työmuotoja, sillä tulevia työtunteja ei voi ennakoida välttämättä tarpeeksi ajoissa ja ansiot voivat muuttua selkeästi eri aikoina (Pyöriä ym. 2019, 146).

Tulevaisuudessa perinteiset työurat moninaistuvat ja tulevat etsimään edelleen uusia muotoja. Samalla myös työelämän muuttuvat osaamisvaatimukset edellyttävät uusiutumiskykyä. (Kokkinen ym. 2020, 95.) Vaikka epätyypillisen työn määrä on pysynyt suhteellisen vakaana viime vuosina, ovat tietyt epätyypilliset työmuodot yleistyneet (Ojala ym. 2021, 6.2.). Tilastollisesti katsottuna jatkuva osa-aikatyö on yleisin epätyypillisen työsuhteen muodoista määrällisesti (Eklund 2023, 37), ja se on lisääntynyt 2000-luvun vaihteesta alkaen tasaisesti (Ojala ym. 2021, 6.2.).

2.3 Osa-aikatyö

Osa-aikatyöllä tarkoitetaan työtä, jota tehdään kokoaikatyötä pienempi tuntimäärä. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun (Jalkanen ym. 06/2013, 21) mukaan Suomen laissa ei ole yleismääritelmää osa-aikatyöstä tai osa-aikatyölle määriteltä tuntirajaa vaan määrittely on alakohtainen. Salli (2012, 41) määrittelee osa-aikatyöksi työn, ”*jossa sovittu säännöllinen työaika on lyhyempi kuin mitä toimialalla on yleisesti sovittu säännölliseksi työajaksi*”. Osa-aikatyöntekijällä tarkoitetaan siis työntekijää, jonka säännöllinen työaika on maksimissaan vuoden pituisena ajanjaksona ollut lyhyempi kuin vastaavan kokoaikatyötä tekevän työntekijän säännöllinen työaika. Vastaavaksi kokoaikatyötä tekeväksi työntekijäksi voidaan verrata samassa työpaikassa työskentelevää kokoaikatyötä tekevää työntekijää, joka tekee samaa tai ainakin samankaltaista työtä osa-aikatyöntekijän kanssa. Vertailussa täytyy ottaa huomioon myös pätevyys, kokemus ja ammattitaito. (Salli 2012, 41.)

Osa-aikatyön määrittelyminen on siis haastavaa, ja määritelmät vaihtelevat tilastoista riippuen (Kauhanen 2016, 16). Eri työehtosopimuksissa on myös määriteltä osa-aikatyöntekijä eri tavoin (Salli 2012, 41). Esimerkiksi kaupan alan työehtosopimus määrittää osa-aikatyöntekijäksi työntekijän, jonka viikkotyöaika on alle 37,5 tuntia, kun taas Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston määritelmän mukaan osa-aikaisiksi työntekijöiksi määritellään henkilö, jonka viikkotyöaika on yli kymmenen prosenttia alan yleistä työaikaa vähemmän. (Kauhanen 2016, 16.)

Osa-aikaisten työntekijöiden määrä Suomessa ei ole ollut kovin suuri verrattuna moniin muihin Euroopan maihin, mutta 1990-luvulta lähtien osa-aikaisten työntekijöiden määrä Suomen työllisistä on kasvanut (Lukkarinen 2018). Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2023 osa-aikatyötä tekevien osuus palkansaajista oli yhteensä 18,5 prosenttia. Vuonna 2009 luku oli 13,5 prosenttia, ja osa-aikatyön määrä onkin kasvanut hyvin tasaisesti vuosien 2009–2023 aikana. Kasvua on tullut yhteensä viisi prosenttia näiden vuosien välillä. Vuoden 2021 aikana osa-aikatyön määrä palkansaajista oli 17,6 prosenttia, joten kasvua on tapahtunut vuosien 2021 ja

2023 välillä 0,9 prosenttia. (Tilastokeskus, 2024.) Osa-aikatyötä tehdään niin vakituisissa työsuhteissa kuin myös määräaikaisissa työsuhteissa, nollatuntisopimuksilla, vuokratyössä sekä yrittäjänä (Kauhanen ym. 2022, 9).

Osa-aikatyön hyvät puolet

Osa-aikatyö herättää ristiriitaisia ajatuksia ja työmuodossa on kaksi kääntopuolta. Osa-aikatyö voi sopia monille työntekijöille, jotka eivät halua tai pysty tekemään täyspäiväisesti töitä, ja se voi tukea eri elämäntilanteissa olevien yksilöiden elämää ja arkea. Osa-aikatyöhön kohdistuukin monia positiivisia odotuksia: sen toivotaan vahvistavan naisten työssäkäyntiä, parantavan työn ja arjen tasapainoa, antavan osatyökykyisille ja nuorille mahdollisuuden työmarkkinoille sekä mahdollistavan myös työnantajalle joustavuutta työvoiman käytössä (Ojala ym. 2016, 259). Osa-aikatyö voi olla työnantajille hyvä mahdollisuus nostaa työllisyysastetta ja madaltaa työllistämisen kynnystä, ja toimia myös väylänä pidempiaikaiseen kokoaikatyöhön (Kauhanen ym. 2022, 11).

Osa-aikatyön yleisyys nuorten (18–29-vuotiaiden) ja vanhempien ihmisten (65-vuotiaasta eteenpäin) keskuudessa johtuu pitkälti väestön ikääntymisestä ja opiskelijoista (Ojala ym. 2021, 6.4). Eniten osa-aikatyö on lisääntynyt 65–74-vuotiaiden ikäluokassa, ja vuosien 2008–2017 välillä osa-aikaisten työntekijöiden määrä on kasvanut 25 000 henkilöllä tässä ikäluokassa (Lukkarinen 2018). Eläkeläisille osa-aikatyön tekeminen on mieluisa tapa siirtyä eläköitymiseen, sillä näin eläkkeelle siirtyminen ei tapahdu äkillisesti kertarysäyksellä vaan ensin työtä vähentämällä. Näin ollen myös eläkeläiset tekevät palkkatyötä, ja vuonna 2019 työssä kävi 17 prosenttia kaikista eläkeläisistä. (Koivunen 2023, 22.)

Lukkarinen (2018) nostaa esiin sen, kuinka osa-aikatyötä tehdään toiseksi eniten 25–34-vuotiaiden ikäluokassa, ja kuinka osa-aikatyö on kasvanut ikäluokan sisällä vuosien 2008–2017 välillä 20 000 henkilöllä. Monet opiskelijat sopinevat Lukkarisen esittämään ikäluokkaan. Opiskelijoille osa-aikatyö voi olla toimiva ratkaisu, sillä osa-aikatyön ansiosta myös opinnoille jää aikaa. Opiskelijat tekevätkin huomattavan osan osa-aikatyöstä. Osa-aikatyö tuo opiskelijalle tukea toimeentuloon, mutta samalla siitä koituu myös hyötyä myöhempää työuraa katsoen. (Koivunen 2023, 21.) Ojala ym. (2016, 268) korostavat artikkelissaan, kuinka osa-aikatyötä tekevien opiskelijoiden työn laatu on myönteistä. Työn laadun avulla työntekijät pysyvät pidempään työelämässä (Kauhanen & Nätti 2015, 784). Osa-aikatyö sopii myös monille nuorille aikuisille työelämässä aloittamiseen (Alasoini ym. 2022, 28). Siirtyminen osa-aikatyöstä kokoaikaiseen työhön on yleistä nuorten työntekijöiden keskuudessa (Nätti & Nergaard 2019, 234). Osa-aikatyön voi siis ajatella olevan hyvä tapa aloittaa työelämässä, ja jonka kautta voi siirtyä helpommin kokoaikaiseen työsuhteeseen.

Myös esimerkiksi naiset, joilla on myös lastenhoitovastuu, ovat kokeneet osa-aikatyön hyväksi vaihtoehdoksi (Price & Burgard 2006, 16). Yksinhuoltajaaideille osa-

aikainen työ voi olla ainoa vaihtoehto tehdä työtä, jos kokoaikatyö ei ole mahdollinen vaihtoehto lastenhoidon vuoksi. Osa-aikatyön tekeminen on myös jollekin työntekijälle ainoa ratkaisu, jos työkyky ei anna mahdollisuutta tehdä kokoaikaista työtä (Salli 2012, 53). Kaikilla ei ole mahdollisuutta tehdä kokoaikatyötä terveydellisistä syistä, vaikka henkilö sitä itse haluaisikin. Myös Ojala ja kollegat (2016, 259) kokevat osa-aikatyön antavan osatyökykyisille mahdollisuuden työmarkkinoille osallistumiseen.

Osa-aikatyön huonot puolet

Osa-aikatyötä tehdään niin omasta tahdosta kuin myös vastentahtoisesti, kun kokopäivätyötä ei ole tarjolla. Osa-aikatyön ongelmia katsoessa täytyy siis huomioida, onko työntekijä osa-aikatyössä omasta tahdostaan vai onko työntekijä vastentahtoisesti osa-aikatyöntekijä, jolloin voidaan puhua myös osa-aikatyöttömyydestä. (Ojala ym. 2016, 259; Haataja ym. 2011.) Osa-aikatyön tekeminen muuttuukin ongelmalliseksi, kun sitä tehdään vastentahtoisesta työmarkkinatilanteen vuoksi (Lukkarinen 2018).

Osa-aikaisessa työsuhteessa olevista työntekijöistä erityisesti vastentahtoisesti osa-aikaiset ovat kokeneet epävarmuutta (Ojala ym. 2016, 260; Kauhanen & Nätti 2015). Vastentahtoinen osa-aikatyö ja korkea työn epävarmuus ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, joka voidaan selittää sillä, että molemmat sisältävät alityöllisyyden elementtejä (Nätti & Nergaard 2019, 229). Ojala ym. (2016, 266) nostavat artikkelissaan esiin, kuinka vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevillä on heikommät piirteet työn laadussa kuin kokoaikatyötä tekevillä. Tämä tarkoittaa sitä, että vastentahtoisesti osa-aikaiset palkansaajat kokevat työn laadun huonompana verrattuna kokoaikatyössä oleviin palkansaajiin. Vastentahtoinen osa-aikaisuus voi vaikuttaa henkilön elämäntilanteeseen, hyvinvointiin ja tulevaisuudennäkymiin. Vuonna 2023 osa-aikatyötä tekevästä palkansaajista eri vuosineljänneksiä verraten 20,9–22,8 prosenttia oli osa-aikatyössä vastentahtoisesti, sillä kokoaikatyötä ei ollut tarjolla (Tilastokeskus, 01/2024).

Vastentahtoinen osa-aikatyö on yleistynyt lähes kaikilla eri aloilla, etenkin sellaisilla, joilla osa-aikatyön tekeminen on yleistä (Lukkarinen 2018). Lukkarinen (2018) tuo artikkelissaan esiin kuinka samaan aikaan kun vuodesta 2008 alkaen kaupan alan työllisten määrä on ollut laskussa, on vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevien määrä kaupan alalla kasvanut. Ojala ym. (2016, 268) kokevat vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevät palkansaajat erityisen haavoittuvana ryhmänä työmarkkinoilla. Ojala ja kumppanit (2021, 6.6.2) tuovatkin esiin, että muun muassa PAM on huolissaan vastentahtoisesti osa-aikatyötä tekevästä työntekijöistä. Julkunen (2008, 200) nostaa puolestaan esiin huonon työn ja roskatyön käsitteet, joilla hän tarkoittaa muun muassa siivoustyötä, palvelutyötä, puhelinmyyntiä, markettityötä ja pikaruokaravintoloissa tehtävää työtä. Hän linkittää roskatyön yleensä osa-aikaisesti tehtäväksi työksi, jolla ei tule hyvin toimeen (Julkunen 2008, 200).

Osa-aikatyön negatiiviseksi puoliksi voidaan nostaa työntekijöiden ansioiden väheneminen ja urakehitysmahdollisuuksien vähentyminen sekä työnantajan kiinteiden kustannusten kuten rekrytoinnin, kouluttamisen ja sosiaaliturvan lisääntyminen (Ojala ym. 2016, 259; Eurofound 2011, 6). Osa-aikatyöntekijät eivät ole myöskään yhtä optimistisia ylennyksen suhteen (Eurofound 2011, 2). Eri maissa on saatu tuloksia siitä, kuinka osa-aikaiset työntekijät kärsivät epäsuotuisasta kohtelusta verrattuna kokoaikaisiin ja vakituisiin työntekijöihin, ja osa-aikatyöntekijöillä onkin usein heikompi työturvallisuus, heikommat työnantajan tarjoamat palvelut ja vaikeus päästä työpäivän rahoittamaan koulutukseen (Kauhanen & Nätti 2015, 784; kts. The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions 2002).

Koivunen ja kumppanit (2023, 8) nostavat esiin osa-aikatyön sukupuolittuneisuuden, sillä naiset tekevät osa-aikatyötä useammin kuin miehet. Tätä voidaan pitää myös ongelmallisena asiana osa-aikatyössä. Työmarkkinoiden jäykän rakenteen vuoksi työelämä näyttää hyvin erilaisena miehille ja naisille (Koivunen 2023, 67). Pyöriä ym. (2019, 145) korostavat kuinka naisten tekemä osa-aikatyö on yleistynyt 2000-luvulla. Myös Price ja Burgard (2006, 6) esittävät, että naiset tekevät paljon epätyypillistä työtä ja ovat yliedustettuina etenkin osa-aikatyössä. Nätin ja Nergaardin (2019, 224) tutkimuksen mukaan Suomessa osa-aikatyö on lisääntynyt naisten keskuudessa, kun Norjassa se on laskenut vuodesta 2004 eteenpäin. Koivunen (2023, 75) nostaa esiin, kuinka saman korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen miehet ovat naisia säännöllisemmin kokoaikatyössä, mikä myös edistää miesten urakehitystä. Osa-aikatyön voidaankin ajatella muodostavan naisille kielteisiä uraloukkuja. Verrattuna kuitenkin moneen muuhun maahan, on naisten tekemä osa-aikatyö suhteellisen vähäistä Suomessa (Koivunen 2023, 27).

Osa-aikatyössä yliedustettuina ovat naisten lisäksi myös ulkomailla syntyneet sekä heikommin koulutetut palkansaajat (Ojala ym. 2021, 6.4). Nätti ja Nergaard (2019, 217) nostavat naisten ja maahanmuuttajien lisäksi myös nuoret ja vähäisesti koulutetut yliedustetuiksi osa-aikatyötä tekevissä. Suomessa huolenaihetta aiheuttaa tulevaisuuden haaste siitä, miten nollatuntityöntekijät tai osa-aikatyöntekijät voivat saavuttaa kunnollisen toimeentulon. Myös huoli yksinyrittäjien ja freelancereiden asemasta nousee esille. (Ojala ym. 2019, 2.)

Osa-aikatyö ponnahduslautana kokopäivätyöhön vai tienä työttömyyteen?

Kuten jo aiemmin esitettiin, voi osa-aikatyö sopia joidenkin yksilöiden tilanteeseen kokoaikatyötä paremmin. Vaikka mediassa puhutaan paljon vastentahtoisesta osa-aikatyöstä ja osa-aikatyön huonoista puolista, monet osa-aikatyötä tekevät ovat tyytyväisiä omaan tilanteeseensa osa-aikatyöntekijöinä. Täytyy huomioida, että eri osa-aikaisten työntekijöiden välillä voi olla suuria eroja asemassa. Nätti ja Nergaard (2019,

217) puhuvatkin huonosta ja hyvästä osa-aikatyöstä. Osa-aikatyössä on siis niin negatiivisia kuin positiivisia piirteitä (Eurofound 2011, 3), eikä sitä voi määrittää joko huonoksi tai hyväksi työmuodoksi.

Nätti ja Nergaard (2019, 230) pohtivat myös sitä, onko osa-aikatyö ponnahtuslauta kokopäivätyöhön vai umpikuja, joka johtaa lopulta työttömyyteen. Nätti ja Nergaard (2019, 230) esittävät eri tutkimuksia, joissa esitetään osa-aikatyö polkuna kohti työttömyyttä, mutta samalla he tuovat esiin kuitenkin myös tutkimuksia, joiden mukaan osa-aikatyö voi tarjota tien kokopäivätyöhön. Myös Haataja ja kollegat (2011, 7) kokevat että osa-aikatyö voi toimia ponnahtuslautana kokopäivätyöhön tai johtaa yksilön työttömyysloukkuihin.

Osa-aikatyö tuo yleensä mukanaan pienemmän tulotason, huonommat vaikutusmahdollisuudet työssä ja uralla etenemisessä. Osa-aikaisten työntekijöiden oikeutta on kuitenkin pyritty suojaamaan vaatimalla osa-aikatyöntekijöiden tasa-arvoista kohtelua sekä mahdollisuutta lisätyöaikaan (Ojala ym. 2021, 6.5). Edelleen suuri osa osa-aikatyöntekijöistä on vastentahtoisesti osa-aikatyössä. Vastentahtoinen osa-aikatyö voidaan nähdä suurena ongelmana yksilölle. Olisi tärkeää mahdollistaa koko-aikatyön tekeminen niille ihmisille, jotka ovat kykeneviä sitä tekemään ja haluavat tehdä sitä osa-aikatyön sijaan (Eurofound 2011, 3).

Eurofoundin (2011, 6) raportissa pidetään osa-aikatyön positiivisina puolina työelämän ja arjen helpompaa yhteensovittamista muun muassa lapsiperheessä, mahdollista elämäntyytyväisyyden kasvua sekä työnantajan mahdollisuutta suhteuttaa työntunteja olosuhteiden mukaisesti. Osa-aikatyö voi lisätä työntekijän vapaa-aikaa ja mahdollistaa näin paremman irtautumisen työstressistä. Osa-aikatyö myös sopii monen yksilön elämäntilanteeseen paremmin, ja jättää aikaa tehdä myös muuta kuten opiskella tai hoitaa pieniä lapsia.

Osa-aikatyö vaikuttaa siis yksilön elämään ja näin ollen myös hyvinvointiin. Hypoteettisia ajatuksia osa-aikatyön vaikutuksista hyvinvointiin tulee esittää myöhemmin tutkielman edetessä. Seuraavassa kappaleessa tulen avaamaan enemmän niin epätyypillisen työn ja hyvinvoinnin sekä osa-aikatyön ja hyvinvoinnin yhteydestä tehtyä tutkimusta.

2.4 Epätyypillisen työn ja osa-aikatyön yhteys hyvinvointiin

Osa-aikatyöntekijöiden hyvinvointia on tutkittu vielä hyvin vähäisesti Suomessa. Seuraavaksi tulen esittelemään suomalaista ja kansainvälistä tutkimusta epätyypillisen työn ja osa-aikatyön yhteydestä yksilön hyvinvointiin. Koen, että on hyvä avata osa-aikatyöhön liittyvän tutkimuksen lisäksi myös epätyypilliseen työhön liittyvää tutkimusta, sillä osa-aikatyö on yksi epätyypillisen työn yleisimpiä muotoja. Epätyypilliseen työhön liittyvä tutkimus koskee näin ollen myös osa-aikatyötä.

Suomessa on tehty muutamia opinnäytetöitä aiheeseen liittyen. Riikka Lätti (2011) tutkii pro gradu -tutkielmassaan osa-aikaisten työntekijöiden koettua hyvinvointia työolotutkimuksen kuvaamana. Lätin (2011) maisterintutkielmassa hyvinvointia mitataan kuudella eri työn laadun osa-alueella. Tulokset tukevat sitä käsitystä, että osa-aikatyö on työmarkkinoiden reunoilla, mutta tutkimus ei kuitenkaan tue täysin sitä, että osa-aikatyöntekijät ovat ”osattomia” työmarkkinoilla (Lätti 2011, 78). Jutta Koivulahti (2021) puolestaan on tutkinut omassa pro gradu -tutkielmassaan työajan lyhentämisen vaikutuksia työntekijän hyvinvointiin. Koivulahden maisterintutkielmassa käsitellään vapaaehtoisesti työaikaan lyhentäneiden yksilöiden kokemia vaikutuksia hyvinvointiinsa ja elämäntyytyväisyyteensä. Tulosten mukaan lyhennetty työaika auttoi muun muassa pienten lasten vanhempien hyvinvointiin sekä yleisesti koko perheen elämänlaatuun (Koivulahti 2021, 44). Tuloksista käy myös ilmi se, kuinka työnteko koetaan mieleisempänä, vapaa-ajan lisääminen on kasvattanut hyvinvointia eikä tutkittavilla ollut myöskään taloudellista stressiä työajan lyhentämisestä huolimatta (Koivulahti 2021, 45–50). Niina Hippi (2020) tutkii pro gradu -tutkielmassaan epätyypillistä työtä ja työntekijöiden arjen hyvinvointia. Tutkielman tuloksissa etenkin talouteen liittyvät seikat nousevat keskeiseksi asiaksi liittyen arjen hyvinvointiin (Hippi 2020, 33).

Kauhanen ja Nätti (2015) ovat tutkineet suomalaisten määräaikaisten ja osa-aikaisten työntekijöiden työn laatua. Työn laadussa on tutkimuksen mukaan eroja etenkin sen perusteella, onko työntekijä vapaaehtoisesti vai vastentahtoisesti epätyypillisessä työsuhteessa (Kauhanen & Nätti 2015, 795). Kauhanen ja Nätti (2015, 795) pohjivat tutkimuksensa yhteenvedossa sitä, miten estää epätyypilliseen työsuhteeseen liittyviä negatiivisia hyvinvoinnin seurauksia muuttuvilla työmarkkinoilla. Kauhanen ja Nätti (2015, 795) kokevat että työn laadulla ja työoloilla on vaikutusta työntekijän hyvinvointiin (kts. Frey & Stutzer 2004). Kun yksilöä kohdellaan hyvin ja oikeudenmukaisella tavalla työpaikallaan, voi myös hänen hyvinvoinnin kokemukset kasvaa (Frey & Stutzer 2004, 2).

Epätyypillistä työtä ja sen yhteyttä hyvinvointiin on tutkittu enemmän kansainvälisesti. Jaeouk ja kollegat (2019, e414) vertailevat tutkimuksessaan epätyypillisessä työsuhteessa olevien työntekijöiden ja tavanomaisten kokoaikatyössä olevien työntekijöiden terveyttä Etelä-Koreassa. Tutkimus osoitti, että epätyypillisessä työsuhteessa olevilla oli yleisesti heikompi sosioekonominen asema, joka heikensi heidän terveytään sekä heillä oli todennäköisemmin masennusoireita kuin normaalissa kokoaikatyössä olevilla (Jaeouk ym. 2019, e418–e419). Green (2015) puolestaan tutkii työn epävarmuuden sekä huonontuneen fyysisen ja henkisen terveyden yhteyttä epätyypillisessä sekä kokoaikaisessa työssä. Tutkimuksen mukaan turvallisesta työstä epävarmaan työhön siirtyminen aiheutti henkistä ahdinkoa riippumatta siitä, onko työsuhte epätyypillinen vai kokoaikainen (Green 2015, 5). The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2002, 19) tutkimuksessa puolestaan

nostetaan esiin, kuinka prekaarin työntekijän työtilanne ja terveys korreloivat negatiivisesti.

Price ja Burgard (2006) tutkivat amerikkalaisten työntekijöiden epätyypillisten työsuhteiden ja terveyden välisiä suhteita. Price ja Burgard (2006, 16) nostavat esiin sen, kuinka jotkut yhteiskunnan ryhmät hyötyvät epätyypillisen työn tuomista joustavimmista työjärjestelyistä. Esimerkiksi naiset, joilla on myös lastenhoitovastuu, ovat kokeneet epätyypillisen työn hyvänä vaihtoehtona työn teolle (Price & Burgard 2006, 16). Tutkimus osoitti myös sen, kuinka lastenhoitovastuussa olevilla naisilla osa-aikatyö paransi mielenterveyttä (Price & Burgard 2006, 14). Jotkut ryhmät saattavat siis suosia epätyypillisiä töitä, eikä heillä ole työstä kielteisiä vaikutuksia hyvinvointiin tai terveyteen (Price & Burgard 2006, 17). Price ja Burgard tutkivat myös vastentahtoisesti ja vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevien työntekijöiden eroja hyvinvoinnissa. Tutkimuksen mukaan vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevillä oli selkeästi alhaisemmat masennusoireet kuin vastentahtoisesti työtä tekevillä. (Price & Burgard 2006.) Price ja Burgard (2006) korostavat tutkimuksessaan sitä, kuinka epätyypillisiä työsuhteita voi olla hyvin monenlaisia, jonka vuoksi myös ne voivat vaikuttaa hyvin eri tavalla yksilön terveyteen ja hyvinvointiin. Esimerkiksi joku saattaa joutua tekemään montaa eri osa-aikatyötä, mikä voi vaikuttaa työntekijän terveyteen ja hyvinvointiin. Price ja Burgard (2006, 17) nostavatkin esiin sen, kuinka joillekin ihmisille epätyypillinen työ voi jopa tuoda positiivisia vaikutuksia omaan terveyteen ja hyvinvointiin. Samaan aikaan kuitenkin epätyypillisessä työsuhteessa oleva työntekijä on haavoittuneemmassa asemassa muun muassa terveydenhuollon kanssa (Price & Burgard 2006, 19).

Benach ja kollegat (2004) tutkivat erilaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden terveyttä Euroopan unionissa vuosien 1995–2000 välillä. Tutkimuksen mukaan koko-aikaisten työntekijöiden terveys oli huonompi kuin osa-aikatyöntekijöiden. Tutkimuksessa tutkittiin muun muassa työntekijän selkäkipuja, stressiä, tyytyväisyyttä työhön sekä väsymystä. (Benach ym. 2004, 316.) Kraut ja Walld (2003) tutkivat työttömien, osa-aikatyötä tekevien ja kokopäivätyötä tekevien yksilöiden yhteyttä itsemurhayrityksiin Kanadassa. Ryhmällä, jotka eivät työskennelleet kokopäiväisesti, oli kohonnut itsemurhayrityksen todennäköisyys. Tutkimustulos viittaa siihen, että koko-aikatyö suojaa yksilöitä itsemurhayrityksiä vastaan. (Kraut & Walld 2003, 15.) Tutkimuksessa nostettiin esiin se, että koska osa-aikatyöntekijöistä valitsee osa-aikatyön vapaaehtoisesti, saattavat tutkimustulokset aliarvioida osa-aikatyön todellisia vaikutuksia itsemurhaan niille yksilöille, jotka ovat vastentahtoisesti osa-aikatyössä (Kraut & Walld 2003, 20). Täytyy kuitenkin ottaa huomioon tutkimusten julkaisuvuosi ja se, että tutkimustulokset eivät ole välttämättä nykypäivänä enää samankaltaisia. Olisikin tärkeää saada tuoreempaa tutkimusta aiheesta.

3 HYVINVOINTI

3.1 Hyvinvointitutkimuksen perinne

Hyvinvointitutkimuksen peruskysymyksenä pidetään sitä, mikä tai mitä on hyvä elämä (Saari 2011, 11). Kysymys hyvästä elämästä yhdistää eri hyvinvointitutkimukset toisiinsa. Osa tutkijoista kokee, ettei hyvää elämää voida määritellä, mutta toiset tutkijat ovat taas sitä mieltä, että hyvälle elämälle ja hyvinvoinnille on olemassa ihmisiä ja kulttuureita yhdistävä yhteinen perusta. (Saari 2011, 11–12.) Hyvinvointi onkin hyvin kiistelty aihe, eikä yksimielisyyttä siitä ole vielä kukaan saavutettu (Hirvilammi & Helne 2014, 2164).

Hyvinvointitutkimuksen kenttä on laaja ja hajanainen, ja Saari (2011, 11) pohtii, onko hyvinvointi liian laaja-alainen käsite tutkimusalan määrittämiseksi. Peruseriaate laajalla tutkimusalalla on hyvän elämän tutkiminen sekä hyvän elämän edellytysten ja vajeiden tutkiminen (Uusitalo ym. 2022, 22). Hyvinvointitutkimuksen yhteisiä nimittäjiä ovat hyvinvoinnin arvot, ymmärrys hyvästä elämästä, hyvinvoinnin suhteellisuus, hyvinvointia koskevan informaation tiivistäminen, hyvinvointivajeiden välttäminen, hyvinvoinnin monitieteellisyys, hyvinvoinnin politisointi ja hyvinvointierojen epäoikeudenmukaisuus (Saari 2011, 11).

1980- ja 1990-luvuilla niin Suomessa kuin muissakin maissa oli tilaa erilaiselle hyvinvointitutkimukselle (Uusitalo ym. 2022, 61). Uusitalo ja kollegat (2022, 61) kuvaavat pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen perustuneen suuriin tilastoaineistoihin, jotka keskittyivät hyvinvoinnin vajeisiin ja syysuhteita avaaviin analyysiin. 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alkupuolella kansainvälisessä tutkimuksessa on tehty työtä yksilöllisen sekä yhteisöllisen hyvinvoinnin yhdistämiseksi kokonaisuhyvinvoinniksi (Uusitalo ym. 2022, 62). Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen viisi

erityistä piirrettä on, että hyvinvointi jaetaan osatekijöihin, hyvinvointia pyritään mittaamaan objektiivisilla mittareilla, hyvinvointi määritellään resurssien ja toimintakenttien perusteella, huomiota kiinnitetään hyvän elämän sijaan huonoihin oloihin ja tutkimuksella on yhteys hyvinvointi- ja toimintapolitiikkaan. (Simpura & Uusitalo 2011, 112). Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen pioneerina voidaan pitää Sten Johanssonia. Simpura ja Uusitalo (2011, 113) tuovat esiin Johanssonin hyvinvointiteorian, jonka mukaan hyvinvointi perustuu ihmisen käytettävissä oleviin resursseihin. Näitä resursseja on esimerkiksi tulot, varallisuus, sosiaaliset suhteet, turvallisuus ja psyykkinen sekä henkinen energisyys (Simpura & Uusitalo 2011, 113).

3.2 Työn vaikutus hyvinvointiin

Työterveyslaitos (Kokkinen ym. 2020) julkaisi vuonna 2020 raportin, jonka tavoitteena on kehittää toimia, joilla voisi turvata työntekijän työkykyä ja hyvinvointia. Työmarkkinoiden muuttuvat vaatimukset osaamisen suhteen ovat yksi vaikuttava tekijä, joka aiheuttaa erityishuolta hyvinvoinnista. Työterveyslaitoksen julkaisussa koetaan tärkeäksi pohtia sitä, *”millä ehdoin suomalainen työelämä tuottaa hyvinvointia myös tulevaisuudessa?”*. (Kokkinen ym. 2020, 8.) Kauhanen ja Nätti (2015, 795) esittävät työn laadun ja työolojen olevan yhteydessä työntekijöiden hyvinvointiin.

Työ on monelle yksilölle tärkeä osa elämää, ja työolotutkimuksen mukaan ansiotyön kokeekin erittäin tärkeäksi elämän sisällöksi naisista lähes kaksi kolmasosaa ja miehistä 61 prosenttia (Väänänen ym. 2020, 14). Koivunen ym. (2023, 7) nostavat esiin sen, kuinka monet työtä tekevät menevät työpaikalle viikoittain tai jopa päivittäin mielellään. Työtä ei pidetä vain elannon hankkimisen kannalta välttämättömänä, vaan se on nykyään enemmänkin identiteetin perusta ja olemassaolon tarkoitus (Koivunen ym. 2023, 7). Melin ja Saari (2019, 41) tuovat esiin, että tutkimusten mukaan yksilöt toivovat työltään yhä enemmän sisältöä elämälle, merkityksellisiä ihmissuhteita sekä mielekästä tekemistä. Työ ei ole siis enää pelkästään työtä, vaan tärkeä osa ihmisen arkea ja elämää. Työn koetaan antavan tarkoitusta ja merkitystä elämään (Koivunen ym. 2023, 7), ja se kehittää näin ollen myös työntekijän hyvinvointia. Myös työntekijöiden kokema sidoksisuus on tärkeä osa työntekijän hyvinvointia (Väänänen ym. 2020, 20).

Nykyään työhyvinvoinnin ongelmat liittyvät enemmän henkiseen ja koettuun hyvinvointiin kuin aiemmin (Melin & Saari 2019, 39). Työikäisten yksilöiden mielen hyvinvointi on tärkeää, ja se vaikuttaa myös yksilön perheeseen ja läheisiin (Kivipelto 2022, 1). THL:n (Kivipelto 2022, 1) mukaan mielenterveys ja mielenterveyshäiriöt ovat yhteydessä ihmisen terveyteen, päihteiden käyttöön, toimintakykyyn, tapaturmiin, elintapoihin, sosiaalisiin suhteisiin, maahan muuttamiseen sekä taloustilanteeseen.

Aikaisemmin tuki- ja liikuntaelinsairauksien nähtiin aiheuttavan eniten työkyvyttömyyseläkkeitä, mutta vuonna 2019 mielenterveyden häiriöt nousivat ensimmäistä kertaa eniten työkyvyttömyyseläkkeitä aiheuttavaksi sairausryhmäksi (Bergbom ym. 2020, 67). Kelaston (2024) raportin mukaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt olivat selkeästi suurin syy henkilöiden työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2023 Suomessa. Bergbom ja kumppanit (2020, 69) nostavat esiin, kuinka on mahdollista, että työkyvyn heikkeneminen lisääntyy ja mielenterveyssyistä peräisin oleva työkyvyttömyys kasvaa entisestään. Ilmiö on huolestuttava, sillä työntekijän työkyky on yksi olennainen asia hyvinvoinnin sekä kestävän työuran mahdollistamisessa, ja työkyvyttömyyttä voidaan pitää yhtenä hyvinvointia heikentävänä asiana (Bergbom ym. 2020, 66). Työterveyslaitoksen raportissa Bergbom ym. (2020, 29) nostavat muun muassa minuusodotusten suuremmat vaatimukset yhdeksi psyykkistä hyvinvointia heikentäväksi ilmiöksi etenkin naisilla. THL:n uutisen (2023) mukaan joka toinen työkäinen kokee elämänlaatunsa hyväksi, kun neljä vuotta aiemmin yli 60 prosenttia työkäisistä koki näin. Elämänlaadun heikkeneminen on yhteydessä myös yksilön hyvinvointiin, ja on huolestuttavaa, että työkäisten elämänlaatu on heikentynyt niin radikaalisti, sillä ilmiöllä on suoria vaikutuksia työntekijän hyvinvointiin.

Työterveyshuolto on tärkeä osa työntekijän hyvinvoinnin tukemisessa, mutta osa työkäisistä jää helposti työterveyshuollon palveluiden ulkopuolelle. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa pätkätyöläiset, alustatyötä tekevät, vuokratyöntekijät, yrittäjät sekä ulkomaalaistaustaiset. (Bergbom ym. 2020, 71.) Työterveyslaitoksen raportin yhteenvedossa Kokkinen ja kollegat (2020, 94) korostavat myös työkykyä edistävien palveluiden kehittämisen tärkeyttä pätkä- ja vuokratyöntekijöille, alustatyötä tekeville sekä ulkomaalaistaustaisille.

Työelämän muuttuessa, Väänänen ym. (2020, 24) pohtivat, miten mahdollisimman moni työkäinen voi toimia mielekkäässä roolissa, vaikka heillä ei olekaan enää perinteistä työuraa. Tulevaisuudessa perinteiset työurat moninaistuvat ja tulevat etsimään edelleen uusia muotoja. Samalla myös työelämän muuttuvat osaamisvaatimukset edellyttävät uusiutumiskykyä. (Kokkinen ym. 2020, 95.) Yksilöiden vastuu hyvinvoinnistaan tulee korostumaan tulevaisuudessa (Kokkinen ym. 2020, 94).

3.3 Erik Allardtin hyvinvointikäsitys

Uusitalo ym. (2022) esittelevät teoksessaan käsitteen *Allardt-hyvinvointi*. Käsitteellä kuvataan Erik Allardtin hyvinvointiteoriaa ja hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Allardt-hyvinvointi koostuu *having*, *loving* ja *being* -ulottuvuuksista (Uusitalo ym. 2022, 11). Seuraavaksi avaan Allardtin hyvinvointitutkimusta, siitä esitettyä kritiikkiä, sekä sen pohjalta tehtyä tutkimusta.

Suomalainen yhteiskuntatieteilijä Erik Allardt tutki laaja-alaisesti hyvinvointia uransa aikana, ja häntä voi luonnehtia myös hyvinvoinnin tutkijaksi (Uusitalo & Simpura 2020, 579). Myös Saari (2011, 43) nostaa Allardt'n esiin yhtenä Suomen maineikkaista hyvinvointitutkijoista. Allardt'n päätutkimuskohteita hyvinvoinnin lisäksi olivat yhteiskunnan muutos, poliittinen radikalismi sekä kielelliset vähemmistöt (Uusitalo ym. 2022, 12). Allardt kohtasi hyvinvointitutkimuksen ongelman siinä, voiko hyvinvointi olla objektiivisesti arvioitavissa, vai onko se vain ihmisen subjektiivinen mielentila (Uusitalo & Simpura 2020, 579).

Hyvinvointia voi tutkia hyvin monella eri tavalla tai mittarilla. Allardt oli tyytymättömän hyvinvoinnin mittaamiseen, joten hän loi tavan tutkia hyvinvointia yhdistämällä piirteitä niin elinolotutkimuksesta kuin myös elämänlaatua koskevasta tutkimuksesta, jonka lisäksi hän korosti ihmisten subjektiivisia tuntemuksia ja arvioita (Uusitalo & Simpura 2020, 580). Taustatekijänä siihen, että hyvinvointiarvot jaettiin kolmeen pääluokkaan, oli tyytymättömyys siitä, että hyvinvointia tarkasteltiin resurssi- ja elintasokeskeisesti (Helne 2023, 160), vaikka ilmiö on paljon monisäkeisempi. Allardt'n näkemyksessä ihmiset kokevat hyvinvointia niin elintasonsa kuin myös sosiaalisen ja luonnollisen ympäristönsä perusteella (Helne 2023, 160). Allardt oli myös sitä mieltä, että nykyisen elämäntyytyväisyystutkimuksen mukaisen pelkän henkilökohtaisen tyytyväisyyden lisäksi pitäisi tuoda esiin myös yhteiskunnallinen ulottuvuus (Uusitalo & Simpura 2020, 581).

Uusitalo ja kollegat (2022, 16) kokevat Allardt-hyvinvoinnin olevan hyödyllinen käsite, joka tuo esiin hyvinvoinnin tarkastelun hyvin moniulotteisena. Allardt-hyvinvointi keskittyy kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tarkasteluun: elintason lisäksi se keskittyy myös ihmisen keskinäisiin suhteisiin ja itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin. (Uusitalo ym. 2022, 16.) Allardt halusi erottaa elintason ja elämänlaadun toisistaan. Elintasolla tarkoitettiin aineellisia resursseja ja tarpeita, joiden tyydytyksen pystyy määrittelemään aineellisten tai persoonattomien resurssien kautta (Uusitalo ym. 2022, 28). Elämänlaatuun puolestaan liittyy sosiaalisiin suhteisiin ja itsensä toteuttamiseen kohdistuvia tarpeita (Uusitalo ym. 2022, 28–29). Hän halusi myös erottaa hyvinvoinnin onnellisuudesta, sillä hyvinvointi on onnellisuutta objektiivisempi käsite (Uusitalo ym. 2022, 28).

Uusitalo ym. (2022, 23) korostavat suomalaisen filosofi Georg von Wrightin ajatuksia siitä, kuinka hyvinvoinnin tarkastelussa on kyse kahdesta eri asiasta, joihin on hyvä kiinnittää huomiota: kyse siitä, millaiset vaikutukset jollain tapahtumalla tai asialla on meidän elämässämme, ja toisaalta kyse myös siitä, miten tämän tapahtuman tai asian vaikutukset arvotamme. Ovatko siis vaikutukset hyvinvoinnin kannalta haitallisia vai hyvinvointia tuottavia? Allardt (1976, 21) näkee hyvinvoinnin tilana, jossa yksilöllä on mahdollisuus keskeisten tarpeidensa tyydyttämiseen. Jos tarpeita ei saa tyydytettyä, se merkitsee hyvinvointivajetta eli huonoja olosuhteita (Uusitalo ym. 2022, 27).

Allardtin tutkimuksen tullessa julkisuuteen, arvosteltiin sitä Suomessa suhteellisen paljon 1970-luvulla (Uusitalo ym. 2022, 47–48). Koetun hyvinvoinnin tutkimus oli Allardtin hyvinvointitutkimuksen aikoihin vielä suhteellisen uutta, eikä vielä vaikiintunutta (Martela 2022, 567). Allardtin hyvinvointitutkimus jäi varjoon myös 1980-luvulla, ja Allardtin muut julkaisut olivat hyvinvointitutkimusta enemmän esillä (Uusitalo ym. 2022, 49). 1990-luvulla Timo Kolu julkaisi tutkimuksen työelämän laadun muutoksesta 1970-luvun lopulta vuoteen 1990, jossa Allardtin hyvinvointitutkimus oli lähtökohtana. Myös 2000-luvulla Allardtin tutkimus sai uutta nousua. (Uusitalo ym. 2022, 51.) Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet saivat paljon soveltajia ja tehtiin myös tutkimuksia, joissa käytettiin taustalla Allardtin käsitteistöä. 2010-luvulla Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet ovat olleet lähtökohtana useissa opinnäytetöissä sekä kahdessa eri väitöskirjassa. (Uusitalo ym. 2022, 52. kts. Hirvilammi 2015; Kunnari 2017.)

Pohjoismaihin Allardtin hyvinvointitutkimus levisi ensin 1970-luvulla ja myöhemmin toisen vaiheen aikaan 1990-luvun loppupuolella Allardtin kirjoittaessa tutkimuksestaan englanninkielisiä artikkeleita. 2000-luvulla oli vielä kolmas vaihe, kun Allardtin tutkimusta käytettiin hyvinvointitutkimuksessa. (Uusitalo ym. 2022, 55.) Uusitalo ja kollegat (2022, 56) tuovat esiin, kuinka Allardtin tutkimus sai Pohjoismaissa kritiikkiä muun muassa politologi Robert Eriksonilta vaihtuvuuden ja muunnettavuuden ongelmia koskien, tutkija Hans Kristiansenilta siitä, kuinka hyvinvoinnin ulottuvuuksista puuttui kokonaan tekeminen ja toiminta sekä Allardtin tärkeältä keskustelukumppanilta hyvinvointitutkija Sten Johanssonilta (kts. Erikson 1977; Kristensen 1977; Johansson 1977). Allardt vastasi esitettyyn kritiikkiin kirjoituksessaan, joka julkaistiin vuonna 1984. Siinä Allardt tulee päätökseen siitä, että hyvinvointi koostuu useista kategorioista ja osista, eikä hyvinvointi näin ole yhtenäinen ja yksi asia. (Uusitalo ym. 2022, 57.) Uusitalo ym. (2022, 58) nostavat esiin sen, kuinka on kiinnostavaa, että Allardtin hyvinvointitutkimukseen viitataan pohjoismaisessa kirjallisuudessa suhteellisen vähän ja lyhyehkösti.

Allardtin tutkimus on saanut ajoittain nousupyrähdyksiä eri maissa. Tällaisesta esimerkkinä Uusitalo ym. (2022, 59) nostavat Jörgen Elm Larsenin artikkelin (kts. Elm Larsen 2007). Vaikka Allardtin tutkimus ei ole ottanutkaan vankkaa jalansijaa kansainvälisessä hyvinvointitutkimuksessa, ovat Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet nousseet tärkeäksi ja kestäväksi, ja tutkimuksen problematiikka on vielä tänäkin päivänä ajankohtainen (Uusitalo ym. 2022, 60–63). Saari (2011, 44) kokee Allardtin hyvinvointitutkimuksella olevan keskeinen panos suomalaisessa hyvinvointitutkimuksessa. Helne (2023, 159) nostaa esiin, kuinka Allardtin teoria on saanut viime aikoina runsaasti huomiota. Hirvilammi ja Helne (2014) käyttävät Allardtin hyvinvointiteoriaa ja kehittävät sitä lisäämällä neljännen ulottuvuuden, *doing*-ulottuvuuden.

Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet on käytetty teoria opinnäytetöissä. Allardtin teoriaa on käytetty myös työhön ja työhyvinvointiin liittyvissä opinnäytetöissä. Muun muassa Soile Heleniuksen pro gradu -tutkielmassa (2014) tutkitaan sitä, mitkä

hyvinvoinnin osatekijät vahvistavat tai heikentävät työ- ja toimintakykyä. Tiina Honkanen puolestaan käyttää Allardtin teoriaa pro gradu-tutkielmassaan (2020), jossa tutkitaan opettajien yhteisöllisen työhyvinvoinnin näkemyksiä. Noora Kartaslammi on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan (2021) työssäkäyvien köyhyyskokemuksia Allardtin hyvinvointiteoriaa käyttäen. Teoriaa käytetään myös useassa muussa työhön jollain tavalla liittyvässä opinnäytetyössä. Painotus opinnäytetöissä on kuiteinkin työn ja yksilön henkilökohtaisen hyvinvoinnin sijaan enemmän työhyvinvoinnin tutkimisessa. Osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnin tutkimisessa teoriaa ei liene vielä käytetty. Koenkin että Allardtin teoria sopii hyvin tähän pro gradu-tutkielmaan ja käytettävään aineistoon, sillä teorian avulla saa kuvan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, jota haluan tässä tutkielmassa tutkia. Vaikka Allardtin tutkimusta on myös kritisoitu, on se silti arvostettu hyvinvointitutkimus, ja Allardtin luomat hyvinvoinnin ulottuvuudet sopivat tähän tutkielmaan ja aineistoon hyvin.

3.4 Hyvinvoinnin ulottuvuudet

Allardt kirjoitti vuonna 1976 tunnetun teoksensa *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*, jossa hän esittää oman näkemyksensä hyvinvoinnista ja hyvinvointitutkimuksesta. Tässä teoksessa hän esittää luomansa hyvinvointiarvot, jotka hän jakaa kolmeen pääluokkaan: *having*, *loving* ja *being*. (Allardt 1976.) Uusitalo ym. (2022, 174) kokevat, että ”*jaottelun vetovoima perustuu siihen, että se ryhmittelee hyvinvoinnin erityyppisiin hyvinvoinnin kannalta merkittäviin kokonaisuuksiin*”. Allardtin tutkimuksen yksi tärkeä tulos on se, että yhteisyyssuhteet, itsensä toteuttaminen ja elämäntyytyväisyys ovat merkittäviä itsenäisesti, eikä hyvinvointi palaudu pelkästään elintasoon. Hyvinvoinnin ei katsota siis koostuvan pelkästään elintasosta, vaan on tärkeää huomata myös hyvinvoinnin koostuvan elämänlaadusta elintason lisäksi (Allardt 1976, 35). Uusitalo vahvistaa Allardtin näkemyksen saavan lisää vahvistusta heidän tutkimuksen tuloksistaan (Uusitalo ym. 2022, 175). Hirvilammi ja Helne (2014, 2165) kokevat hyvinvoinnin olevan mahdollista vain silloin, kun ihmisen tarpeet ovat tyydytetty kaikissa ulottuvuuksissa enemmän tai vähemmän. Hirvilammi (2015, 31) kutsuu hyvinvoinnin ulottuvuuksia *hyvinvoinnin kolmijaoksi*, jossa heijastuu moniulotteinen käsitys ihmisen erilaisista olemismuodoista.

Allardt mittasi *having*- *loving*- ja *being*-ulottuvuuksia objektiivisin mittarein. Hyvään elämään liittyy kuitenkin vahvasti myös onnellisuus, joka on subjektiivinen kokemus. Mitatessa hyvinvointia, ei voida laiminlyödä subjektiivisia onnen kokemuksia (Allardt 1976, 34). Vaikka tässä tutkielmassa tarkoituksena on tutkia nimenomaisesti hyvinvoinnin kokemuksia, täytyy kuitenkin huomioida myös subjektiiviset onnen kokemukset, sillä Allardt liittää ne osaksi hyvinvoinnin kokonaisuutta. Allardt

(1976, 184) perusteleekin subjektiivisten kokemusten huomioimista hyvinvoinnin tutkimisessa sillä, että tietämättömyys yksilön subjektiivisista kokemuksista olisi dogmaattista.

Allardt mittasi onnellisuutta tyytymättömyys- ja viihtyvyysasenteilla (Uusitalo ym. 2022, 30). Subjektiiviseen hyvinvointiin eli elämäntyytyväisyyteen kuuluu yhteiskunnallinen tyytymättömyys sekä yksilöllinen elämäntyytyväisyys. Yhteiskunnalliseen tyytymättömyyteen liittyy eriarvoinen kohtelu, tyytymättömyys tuloihin, epäoikeudenmukaisuuden kokemus sekä vastakohtaisuuksien voimakkuus. Yksilölliseen elämäntyytyväisyyteen liittyy elämäntyytyväisyyden lisäksi tarpeentyydytys. (Uusitalo ym. 2022, 124.) Tyytymättömyysasenteita ja viihtyvyysasenteita tutkitaan hyvinvoinnin ulottuvuuksien yhteydessä. Allardt (1976, 206) liittää tyytymättömyysasenteet elintason (*having*) yhteyteen ja viihtyvyysasenteet yhteisyyssuhteiden (*loving*) yhteyteen ja itsensä toteuttamisen (*being*) yhteyteen. Tutkielma keskittyy elintason, yhteisyyssuhteiden ja itsensä toteuttamisen toteutumiseen aineistossa. Tulokset -luvussa tuodaan esiin kuitenkin myös vastaajien subjektiivisia kokemuksia tyytymättömyysasenteiden ja viihtyvyysasenteiden mukaan liitettynä näihin kolmeen hyvinvoinnin ulottuvuuteen.

	Hyvinvointi	Onnellisuus
Elintaso	Having eli elintaso: <ul style="list-style-type: none"> - tulot - asumistaso - koulutus - työllisyys - terveys 	Tyytymättömyysasenteet: <ul style="list-style-type: none"> - yhteiskunnan vastakohtaisuudet - tasa-arvoisuus/eriarvoisuus - epäoikeudenmukaisuuden kokeminen - tyytyväisyys tuloihin
Elämänlaatu	Loving eli yhteisyyssuhteet: <ul style="list-style-type: none"> - rakkaus - ystävyys - paikallisyhteisyys - perhe Being eli itsensä toteuttaminen: <ul style="list-style-type: none"> - korvaamattomuus - arvonanto (status) - poliittiset resurssit - tekeminen 	Viihtyvyysasenteet: <ul style="list-style-type: none"> - onni - tarpeentyydytys

Taulukko 1 Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet

3.4.1 Having

Allardtin hyvinvointiarvoista ensimmäinen, *having*, edustaa elintaso. Elintaso on hyvinvoinnin perusta, ja sillä tarkoitetaan tarpeiden tyydyttämiseen vaadittavia toimintaa mahdollistavia resursseja (Uusitalo & Simpura 2020, 581). Myös Allardt (1976, 41) toi esiin, kuinka elintason arvot ovat ensisijaisia hyvinvointianalyysissä. *Having* edustaa tuloja, asumistasoa, koulutusta, työllisyyttä ja terveyttä (Uusitalo & Simpura 2020, 581). *Having* -ulottuvuuteen voidaan katsoa sisältyvän tarpeentyydytys, joka perustuu aineellisiin ja persoonattomiin resursseihin (Uusitalo ym. 2022, 28). Tietty elintaso ja aineellisten resurssien määrittämä taso on edellytys hyvinvoinnille (Uusitalo ym. 2022, 29). Martela (2022, 569) kokeekin *having*-ulottuvuuden edustavan pakollisia asioita, joita ilman ihmisen on vaikea pysyä hengissä.

Tulot ovat tärkeä osa elintaso, sillä tulot mahdollistavat asioiden kuten palveluiden tai tavaroiden oston ja näin tyydyttävät tarpeita (Uusitalo ym. 2022, 125). Asumistasoon liittyy niin asunnon koko kuin asunnon varustetaso (Uusitalo ym. 2022, 130). Kunnari (2017, 31) kokee asumistasoon liittyväksi myös asuin- ja elinympäristön. Työtä voi puolestaan pitää niin hyvinvointiarvona kuin välineenä, jonka avulla pystyy saavuttamaan muita hyvinvointiarvoja (Uusitalo ym. 2022, 130). Myös koulutus on elintasolle merkittävä voimavara, joka Allardtin mukaan liittyy elintason lisäksi myös itsensä toteuttamiseen (Uusitalo ym. 2022, 134). Terveys on niin hyvinvointitekijä kuin myös voimavara, jonka avulla on mahdollista hankkia töitä, koulutusta tai tuloja (Uusitalo ym. 2022, 135). Uusitalo ym. (2022, 137–138) jakavat terveyden fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen.

Allardt (1976, 41) kokee tietyn aineellisten resurssien minimitason olevan edellytys yksilön elämälle. Hän (1978, 39) korostaakin fysiologisia tarpeita, jotka ovat esimerkiksi ravinto, neste, ilma, lämpö ja turvallisuus. Jos elintaso on alhainen, vaikuttaa se ihmisen käyttäytymiseen, ja Allardt kokeekin elintason arvojen olevan keskeinen sekä myös ensisijainen hyvinvointianalyysissä. Samalla hän kuitenkin korostaa sitä, että vaikka elintason arvot toteutuisivat, ei se tyydytä itsensä toteuttamisen tai rakkauden tarpeita. (Allardt 1976, 41.)

3.4.2 Loving

Hyvinvointiarvoista toinen on *loving*. Tämä hyvinvoinnin ulottuvuus edustaa yhteisyyssuhteita, joita ovat esimerkiksi rakkaus ja toveruus. Ulottuvuutta mitattiin perheyhteisyydellä, paikallisyhteisyydellä ja ystävyysuhteilla. (Uusitalo & Simpura 2020, 581.) *Loving* -ulottuvuuden voidaan katsoa perustuvan ihmisten välisiin suhteisiin perustuvaan tarpeentyydytykseen (Uusitalo ym. 2022, 28). Rakkautta, luottamusta tai läheisyyttä ei voi varsinaisesti "omistaa", vaan ne syntyvät suhteistamme eri ihmisiin (Martela 2022, 566). Allardt (1976, 51) korostaakin sitä, kuinka yhteisyys ei ole täysin yksilöllinen ominaisuus. Ihmisillä on tarve solidaarisuuteen ja toveruuteen, sekä halu

olla osa jotain sosiaalisten suhteiden verkostoa (Uusitalo ym. 2022, 29). Jos tämä tarve ei tule tyydytetyksi, voi se johtaa sosiaalisiin sekä psyykkisiin ongelmiin (Uusitalo ym. 2022, 30). Uusitalo ja kumppanit (2022, 30) esittävät yhteisyys-suhteisiin liittyvänä ongelmana sen, kuinka yhteisyys voi edellyttää myös muiden ulkopuolelle sulkemista.

Paikallisyhteisyys tarkoittaa yhteisöllisyyden tunnetta omaan paikkakuntaan, naapureihin tai jotakin ryhmää kohtaan. Perheyhteisyys voi puolestaan tukea hyvinvointia tai olla lähde hyvinvointiongelmille. Perheyhteyteen kuuluu muun muassa perhe, sukulaiset, lapsuus ja naimisissa tai naimattomana oleminen. (Uusitalo ym. 2022, 140–141.) Ystävyys-suhteilla mitataan muun muassa sitä, onko yksilöllä läheisiä ystäviä ja kuinka usein heihin ollaan yhteydessä sekä sitä, kuinka ystävät tuntevat toisensa, ja miten yksilöllä on mahdollisuus saada yhteys ystäviinsä (Uusitalo ym. 2022, 141–142). Kunnari (2017, 33) nostaa myös yksinäisyyden kokemuksen *loving-olottuvuuteen* kuuluvaksi.

3.4.3 Being

Kolmas hyvinvointiarvoista, eli *being*, liittyy ihmisen suhteeseen yhteiskuntaa kohtaan. *Being* -hyvinvointiulottuvuus kuvaa itsensä toteuttamista, ja ulottuvuutta pidetäänkin vieraantumisen vastakohtana. (Uusitalo & Simpura 2020, 581.) Vieraantumisella Uusitalo ja Simpura (2020, 581) tarkoittavat sitä, ettei vieraantunut ihminen ole oma itsensä suhteessa yhteiskuntaan, vaan hänen merkityksensä on määritellyt ulkopuoliset tekijät. Vieraantunutta ihmistä voidaan verrata tavaroihin, jotka ovat helposti vaihdettavissa uusiin (Allardt 1976, 46–47). Vieraantunut ihminen on helposti korvattavissa, ja vieraantunut ihminen kokee, että hänet on helppo korvata vain uudella. Ulottuvuus koetaan ihmisen ja luonnon sekä ihmisen ja yhteiskunnan suhteisiin perustuvana tarpeentyydytyksenä (Uusitalo ym. 2022, 28). Allardt kuvaa *being* -ulottuvuudelle ominaisina asioina korvaamattomuutta, arvonantoa (statuksen), poliittisia resursseja sekä tekemistä (Uusitalo & Simpura 2020, 581).

Korvaamattomuus liittyy niin korvaamattomuuteen yhdistyksissä tai ystäväpiirissä sekä korvaamattomuuteen työssä. Pohjoismaissa korostuu etenkin korvaamattomuus työelämässä. (Allardt 1976, 47.) Poliittisilla resursseilla tarkoitetaan sitä, käykö yksilö äänestämässä, kuinka yksilö voi vaikuttaa kokouksissa ja päätöksenteossa sekä yksilön omaa kokemusta vaikuttamismahdollisuuksistaan (Uusitalo ym. 2022 143–144). Tekemisellä tarkoitetaan mielekästä vapaa-ajan toimintaa (Uusitalo ym. 2022, 145). Tällaista tekemistä voi olla esimerkiksi harrastukset tai muu mielekäs tekeminen. Itsensä toteuttaminen voidaan liittää harrastuksiin sekä mielekkääseen tekemiseen. Ihmiset pyrkivät eri tavoin toteuttamaan itseään ja itsensä toteuttaminen voi tarkoittaa eri yksilöille eri asioita, pääasiassa kuitenkin on se, että se on mielekästä yksilölle itselleen.

Osa tutkijoista on jakanut *being* -ulottuvuuden kahteen eri ulottuvuuteen: *being*- ja *doing*-ulottuvuuteen. Helne (2023, 162) kokee *doing*-ulottuvuuden tarkoittavan harrastus- tai vapaa-ajan toimintaa ja kiinnostavien asioiden tekemistä. *Doing*-ulottuvuus korostaa ihmisiä luonnostaan aktiivisina toimijoina, ja *doing*-ulottuvuuteen kuuluukin niin luonnonaktiviteetit, siivous, vapaa-ajan toiminta, koulutus ja oppiminen, mielekäs palkkatyö sekä yhteiskunnallinen toiminta (Hirvilammi & Helne 2014, 2167). Allardt kuitenkin on liittänyt nämä asiat osaksi *being*-ulottuvuutta (Helne 2023, 162). Myös Martela (2022, 569) jakaa Helnen ja Hirvilammin tapaan *being*-ulottuvuuden *being*- ja *doing*-ulottuvuuksiin, ja Martela kokeekin *being*-ulottuvuuden olevan sellaisenaan jäsentymätön. Vaikka jotkut tutkijat pitävätkin *doing*-ulottuvuutta Allardtin neljäntenä hyvinvoinnin ulottuvuutena, tässä tutkielmassa pysyn Allardtin alkupe- räisessä kolmessa hyvinvoinnin ulottuvuudessa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielman tarkoituksena on saada käsitys siitä, millaisena osa-aikatyöntekijät kokevat työtilanteensa ja osa-aikaisuuden, sekä tutkia osa-aikaisten työntekijöiden kokemuksia hyvinvoinnista. Työntekijöiden hyvinvoinnin kokemuksia käsittelen Erik Allardtin hyvinvointikäsitteilyn ja kolmen hyvinvoinnin ulottuvuuden näkökulmasta. Tutkielma on rajattu käsittelemään osa-aikaisten työntekijöiden hyvinvoinnin kokemuksia, sillä koen osa-aikaisten työntekijöiden olevan keskeisessä osassa muuttuvassa työelämässä ja uudessa työssä. Myös tutkielman selkeyden vuoksi on hyvä rajata tutkittavat henkilöt pienempään ryhmään. Tutkielman tavoitteena on tuoda esiin kokemuksia osa-aikaisten työntekijöiden hyvinvoinnista.

Tässä tutkielmassa on kaksi tutkimuskysymystä. Tutkimuskysymysten tarkoituksena on muodostaa kuvaa siitä, millaisena osa-aikatyöntekijät näkevät työtilanteensa osa-aikatyöntekijöinä sekä kuinka heidän hyvinvointi toteutuu hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukaan. Tutkimuskysymykset ovat :

1. Miten vastaajat kuvailevat työtilannettaan osa-aikatyöntekijöinä?
2. Miten osa-aikaisten työntekijöiden hyvinvointi toteutuu Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta?

4.2 Tutkimushypoteesit

Allardt (1976, 68) korostaa teoksessaan sitä, kuinka eri ryhmillä yhteiskunnassa voi olla erityiset rakenteelliset tarpeensa. Tutkimuksessa täytyy siis ottaa huomioon tutkittava ryhmä, joka on tässä tapauksessa osa-aikatyöntekijät, ja analysoida tarpeita sekä hyvinvointiarvoja suhteessa toisiinsa sekä taustamuuttujaan eli osa-aikatyöhön. Seuraavaksi esitän ajatuksia siitä, miten hypoteettisesti hyvinvoinnin ulottuvuudet voivat ilmetä osa-aikatyöntekijöiden elämässä.

Osa-aikatyöntekijöiden työtilanne vaikuttanee heidän elintason muun muassa tulojen osalta. Osa-aikatyöntekijät tekevät kokoaikatyöntekijää vähemmän työtunteja, jonka takia myös tulotaso on yleensä kokoaikatyöntekijää matalampi. Suomessa koetaankin huolenaiheena, miten osa-aikatyöntekijät saavuttavat tarpeeksi hyvän toimeentulon (Ojala ym. 2019, 2). Pienempi tulotaso vaikuttaa yleisesti yksilön elintason, sillä matalammalla tulotasolla myöskään esimerkiksi yksilön asumistaso ei ole välttämättä yhtä hyvä kuin kokoaikatyötä tekevällä voisi olla. Osa-aikatyöntekijöillä voi olla myös kokoaikatyöntekijää heikommat mahdollisuudet työterveyteen, joka voi vaikuttaa yksilön terveyteen. Voidaan siis olettaa, että osa-aikatyön tekeminen vaikuttaa yksilön elintason heikentävästi. Samaan aikaan kuitenkin kokoaikatyötä pienempi työmäärä voi myös olla hyvinvointia ja terveyttä tukeva asia. Ojala ym. (2016, 259) nostavat arjen ja työn tasapainon parantumisen yhdeksi osa-aikatyön piirteeksi. Vähemmän työmäärän voisi ajatella vähentävän esimerkiksi loppuun palamisen riskiä ja auttavan irtautumaan paremmin työstä, kun on enemmän aikaa töiden lisäksi myös omalle arjelle. Tämä voi lievittää työn aiheuttamaa stressiä ja näin ollen voidaan ajatella sen vaikuttavan myös yksilön hyvinvointiin.

Yhteisyysuhteet voivat näkyä osa-aikatyöntekijän elämässä merkittävästi. Osa-aikatyöntekijällä ei välttämättä ole huonomman tulo- ja työtilanteen takia mahdollisuutta perustaa perhettä. Toisille osa-aikatyöntekijöille yhteisyysuhteet kuten perhe tai kumppani voivat tuoda taas taloudellista tukea. Osa-aikatyöntekijän ystävyysuhteet voivat myös kärsiä muun muassa epäsäännöllisen työajan ja tulojen vuoksi, mikä vaikuttaa yksilön yhteisyysuhteisiin negatiivisesti. Myös organisaatioihin ja järjestöihin juurtumisesta aiheutuva yhteisyydentunne voi uupua tai jäädä vajanaiseksi, sillä osa-aikatyöntekijällä ei ole välttämättä samanlaista työyhteisöä kuin kokoaikatyöntekijällä. Allardt (1976, 51) nostaa organisaatioihin ja järjestöihin juurtumisen tärkeäksi osaksi yhteisyysuhteita ja yhteisöllisyyden tunteen kokemista. Myös Työterveyslaitoksen raportissa koetaan tärkeäksi työntekijöiden kokema sidoksisuus, jonka nähdään kehittävän niin työntekijän yhteisöllisyyden tunnetta kuin myös hyvinvointia (Väänänen ym. 2020, 20). Nätti ja Nergaard (2019, 219) nostavat esiin osa-aikatyöntekijöiden syrjäytymisriskin. Vajanainen yhteisyydentunne ja vähäiset sosiaaliset suhteet voivat aiheuttaa osa-aikatyöntekijälle isomman riskin syrjäytyä. Osa-aikatyö voi kuitenkin vapauttaa myös aikaa nähdä enemmän ystäviä, perhettä ja ylläpitää muita

yhteisyyssuhteita. Myös vähempi työaika voi vähentää osa-aikatyöntekijän mahdollisuutta kokea esimerkiksi työpaikkakiusaamista.

Osa-aikatyöntekijän suhde yhteiskuntaan ja itsensä toteuttaminen voivat kärsiä heikosta työmarkkinatilanteesta. Luotto yhteiskuntaan on voinut mennä, eikä sen takia osa-aikatyöntekijällä välttämättä ole hyvää suhdetta yhteiskuntaan. Toisaalta osa-aikatyöntekijä, joka on oikeutettu tukiin, voi kokea suhteensa yhteiskuntaan hyvänä. Myös itsensä toteuttaminen eli esimerkiksi mahdollisuus harrastuksiin ja vapaa-ajan aktiviteetteihin voi olla heikompaa osa-aikatyöntekijällä, jolla ei ole välttämättä mahdollisuutta harrastaa tai tehdä haluamiaan asioita pienen tulotason vuoksi. Voidaan kuitenkin myös ajatella, että osa-aikatyö vapauttaa työntekijälle enemmän aikaa. Jaeouk ym. (2019, e413) esittävät kuinka Länsi-Euroopassa on havaittu osa-aikatyöntekijöiden keskuudessa enemmän tyytyväisyyttä työn ja yksityiselämän tasapainossa. Kun yksilö ei ole kokoaikaisesti töissä, on hänellä enemmän aikaa esimerkiksi harrastuksiin ja muuhun itsensä toteuttamiseen. Näin työ ei ohjaa yksilön elämää ja arkea välttämättä samalla tavalla kuin kokoaikainen työ ohjaisi.

4.3 Aineisto

Aineistona tutkielmassa käytetään vuonna 2021 kerättyä *Töissä ja Köyhä 2.0!* -aineistoa, jonka olen saanut käyttöni hankkeen yhdeltä tutkijoista, Jenny Säilävaaralta. Vastaukset on kerätty kirjoituskutsulla. Vastaajia aineistossa on 247, mutta minulle annettusta aineistosta on rajattu pois vastaajat, jotka eivät ole antaneet lupaa vastausten jatkokäyttöön. Tähän tutkielmaan annetussa aineistossa vastaajia on yhteensä 236. Aineisto on osa *Työssä ja köyhä 2.0! Pienituloisten arki ja sosiaaliturva palkkatyössä ja yrittäjänä* -tutkimusprojektia (Jyväskylän yliopisto, 2021), joten nimensä mukaisesti aineistoon vastanneet kokevat itsensä pienituloisiksi. Tämä täytyy ottaa huomioon tutkielmassa ja sen tuloksissa, sillä aineisto kerää luultavammin enemmän negatiivissävytteisiä kommentteja ja kokemuksia kuin positiivissävytteisiä.

Kirjoituskutsua jaettiin muun muassa Yliopiston nettisivuilla sekä näkyvyyttä aineistolle saatiin myös Ylen ja Keskisuomalaisen haastattelujen sekä STT Info-blogin kautta. Aineiston vastaajat ovat anonyymejä, mutta osassa vastauksista vastaaja kertoo henkilökohtaisia asioita, jotka voisivat aiheuttaa vastaajan tunnistamisen. Tämä täytyy ottaa huomioon aineiston analysoinnissa, jotta vastaajat pysyvät täysin anonyymeinä ja tunnistamattomina. Vastaukset ovat pituudeltaan yhdestä virkkeestä useamman sivun mittaisiin vastauksiin.

Vastauslomakkeessa on kymmenen eri kohtaa, joissa on kysytty taustatietoja vastaajasta. Näitä taustatietoja ovat vastaajan sukupuoli, syntymävuosi, asuinpaikka, korkein koulutus, muut koulutukset, siviilisääty, mahdolliset lapset sekä niiden määrä ja ikä, työsuhteiden määrä, kuukausitulot sekä mitä vastaaja tekee pääasiassa

arkisin. Tämän lisäksi vastauslomakkeessa on kohta, johon vastaajat ovat voineet kirjoittaa vapaasti kokemuksistaan. Vastaukset vaihtelivat parin lauseen kirjoituksista yli sivun mittaisiin kirjoituksiin. Kirjoitukset on kirjoitettu hyvin vapaasti vastaajan omalla tyyllillä. Vapaan kirjoituksen kohtaa oli pohjustettu kysymyslomakkeessa seuraavasti:

"Kirjoitus voi olla lyhyt kuvaus yksittäisestä arjen tilanteesta tai sattumuksesta, tai se voi olla laajempi omaa elämää ja työhistoriaa kartoittava teksti. Voit yhdistellä kirjoituksessasi köyhyyden, työn, yrittäjyyden, sosiaaliturvan ja sosiaalisten suhteiden (parisuhde, perhe, vanhemmuus, ystävyys-suhteet, sukulaissuhteet, harrastukset) teemoja vapaasti haluamallasi tavalla."

Tässä tutkielmassa tulen keskittymään vastaajien omiin kirjoituksiin. Taustakysymyksistä tulen hyödyntämään vain "Mitä teet pääasiassa arkisin?" -kohtaa, jonka avulla olen voinut rajata vastaajat osa-aikaisiin työntekijöihin. Muita taustakysymyksiä ei käytetä tässä tutkielmassa.

4.3.1 Aineiston rajaaminen

Aineistossa vastaajat ovat saaneet kertoa vapaasti omista kokemuksistaan. Aineistossa ei ole varsinaisesti kysytty vastaajien hyvinvoinnin kokemuksia, vaan vastaajat ovat saaneet itse sanoittaa tunteitaan ja tuoda samalla hyvinvoinnin kokemuksia esille. Koska kaikissa vastauksissa ei tullut esiin tarpeeksi kattavasti vastaajan kokemuksia omasta hyvinvoinnistaan, on tutkielmassa aineisto rajattu erikseen osa-aikatyötä tekeviin vastaajiin, jotka ovat kertoneet vastauksessa hyvinvoinnistaan. Rajaus hyvinvoinnin kokemuksiin on tehty hyödyntäen Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksia ja niiden osatekijöitä.

Kiviniemi (2010, 73) esittää kuinka tärkeää laadullisessa tutkimuksessa on tutkimusasetelmaa koskeva rajaaminen, jonka avulla löytää selkeästi rajatun ongelmanasettelun. Tutkielmassa käyttämäni aineisto on laaja eikä sitä voisi käyttää laadullisessa maisterintutkielmassa sellaisenaan, vaan aineistoa on täytynyt rajata tiiviimmäksi ja ytimekkäämmäksi. Koen, että aineiston rajaaminen Allardtin hyvinvointiteorian osatekijöitä hyödyntäen sopi parhaiten maisterintutkielman kokonaisuuteen sekä yleisesti aineistoon. Aineistoa rajaamalla sain esiin ne vastaukset, jotka käsittelevät vastaajan omaa hyvinvointia. Jotta aineistosta sai tarpeeksi tiiviin, kriteerinä aineiston rajaamisessa oli, että jokaisesta tekstistä täytyi löytyä vähintään kolme viittausta seuraaviin hyvinvoinnin osatekijöihin: elintaso, tulot, asumistaso, koulutus, työllisyys, terveys, aineelliset resurssit, yhteisyyssuhteet, rakkaus, ystävyys, paikallisyhteisyys, perhe, itsensä toteuttaminen, korvaamattomuus, arvonanto, poliittiset resurssit, mielekäs tekeminen, oma suhde yhteiskuntaa kohtaan, oma suhde luontoa kohtaan.

Aineisto on rajattu ensin rajaamalla vastaukset osa-aikatyötä tekeviin vastaajiin. Tähän on hyödynnetty taustakysymystä, jossa pyydettiin vastaajaa kertomaan mitä

vastaaja tekee pääasiassa arkisin. Vastauksista rajasin pois kaikki, joissa vastaaja ei ole valinnut vaihtoehtoista "osa-aikatyössä" -vastausta. Osa vastaajista vastasi osa-aikatyön lisäksi olevansa myös samaan aikaan toistaiseksi jatkuvassa työsuhteessa, yrittäjä, työtön/työnhakija, opiskelija tai eläkeläinen. Vastauksia kertyi rajauksen jälkeen yhteensä 50. Tämän jälkeen rajasin jäljellä olevat vastaukset aiemmin esittämälläni tavalla niin, että vastaukset sopivat hyvinvoinnin näkökulman tutkimiseen.

Lopuksi vielä rajasin aineistosta pois tekstit, jotka olivat asiattomia tai kertoivat esimerkiksi toisesta henkilöstä eikä vastaajasta itsestään. Lopullisen rajauksen jälkeen vastauksia kertyi yhteensä 36 ja aineiston pituudeksi tuli 28 sivua tekstiä (fontti Calibri ja koko 12).

4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena (Alasuutari 2011, 38). Tuomi ja Sarajärvi (2018, 131) painottavat laadullisessa tutkimuksessa sitä, että tutkimus kohdistuu laatuun eikä määrään. Tässä tutkielmassa menetelmänä käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Teoriaohjaavassa analyysissä havainto määritellään tutkimuskysymysten, tutkimusongelman ja tutkimuskohteen lisäksi teoriaan tai käsitteisiin tukeutuen (Vilkkä 2018, 161; kts. Vilkkä 2015, 101–109). Tuomi ja Sarajärvi (2018, 83) esittävät teoriaohjaavan sisällönanalyysin perustuvan induktiiviseen päättelyyn, tuoden analyysiin kuitenkin samalla teorian ohjaamaan analyysin lopputulosta. Siihen milloin teoria kuuluisi tuoda mukaan analyysiin, ei ole sääntöä, vaan päätös on tutkijakohtainen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Koen että teoriaohjaava sisällönanalyysi sopii tutkielman analyysimenetelmäksi, sillä käytän aineiston lisäksi analyysin taustalla Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Tutkielmassa on kaksi tutkimuskysymystä ja tarkoituksena on, että ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä keskityn pelkän aineiston analysoimiseen ilman teoriaa, mutta toisessa tutkimuskysymyksessä käytän apuna Allardtin hyvinvointiteoriaa ja peilaan aineistoa siihen.

Aineiston rajaamisen jälkeen aloitin aineiston analysoinnin lukemalla rajatun aineiston usean kerran läpi. Aineiston useamman kerran lukemisen ansiosta tutkija löytää olennaiset havainnot tutkittavaksi (Vilkkä 2018, 169). Rantala (2010, 113) selittää aineiston analyysin tarkoittavan *"käytännössä sen (aineiston) lukemista yhä uudelleen, tekstien pohtimista, luokittelua, vertailua, tulkitsemista ja niihin limittyvää teoretisointia"*. Alasuutari (2011, 39) esittää, että laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä sekä arvoituksen ratkaisemisesta. Nämä kaksi vaihetta kuitenkin nivoutuvat toisiinsa, eikä näitä vaiheita voi erottaa täysin toisistaan (Alasuutari 2011, 39).

Havaintojen pelkistämässä aineistoa tarkastellaan vain valitun teoreettisen viitekehäyksen näkökulmasta, jolloin aineisto pelkistyy erillisiksi ”raakahavainnoiksi”. Havaintomäärää pyritään karsimaan yhdistämällä eri raakahavainnoja yhteen joko yhdeksi havainnoksi tai muutamiksi havaintojen joukoiksi. Havainnot pystytään yhdistämään toisiinsa etsimällä niille yhteinen piirre tai muotoilemalla sääntö, jonka avulla havainnot saa yhdistettyä toisiinsa. (Alasuutari 2011, 40.) Vilkka (2018, 156) korostaa kuinka tieteellisessä tutkimuksessa havainnointien tekemisen täytyy olla johdonmukaista, luokiteltua ja tietoisesti valikoitunutta. Tutkimuksessa pyritään menemään havaintojen taakse, asioita ei siis oteta sellaisina kuin ne näyttäytyvät (Alasuutari 2011, 79).

Vilkka (2018, 169) tuo esiin kuinka laadullisessa tutkimuksessa, kun havainnoja yhdistetään, jää tutkimuksen puolelle paljon aineistoa. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävä aineisto on tutkijan oma valinta, joka tutkijan täytyy perustella (Vilkka 2018, 169). Täytyykin huomioda, että tutkijan havaintoihin vaikuttaa oma esitieto, mielenkiinto ja ymmärrys ilmiöstä (Vilkka 2018, 159). Kiviniemi (2010, 80) painottaa, että laadullisessa tutkimuksessa voidaan kokea aineiston analysoinnin olevan luonteeltaan analyyttistä sekä synteettistä. Aineiston luokittelu, jäsentäminen eri teemoihin sekä koodaaminen yksinkertaisemmin tulkittaviin osiin kuvaa aineiston analysoinnissa tarvittavaa analyyttisyyttä (Kiviniemi 2010, 80).

Aineiston koodauksen ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla toteutin lukemalla lopullisen rajatun aineiston useamman kerran läpi, jonka jälkeen lähdin korostamaan aineistosta kohdat, jossa vastaaja kertoo työtilanteestaan osa-aikatyöntekijänä. Hyödynsin tässä myös hakutoimintoa ja hain aineistosta ”osa-aika” -hakusanalla kohtia, jossa hakusana mainitaan. Tämän jälkeen teemoittelin korostetut kohdat alustaviin teemoihin, jotka muokkautuivat lopulta kolmeen eri pääluokkaan: vastentahoton osa-aikatyö ja työttömyys, vapaaehtoinen osa-aikatyö sekä tyytymättömyyden ja tyytyväisyyden kokemukset osa-aikatyössä.

Toisen tutkimuskysymyksen koodauksessa värikoodasin aineistosta keskeiset kohdat kolmeen eri väriin: elintason liittyvät keltaisella, yhteisyysuhteisiin liittyvät sinisellä ja itsensä toteuttamiseen liittyvät vihreällä. Pääasiana koodauksessa on koota aineistosta tekstit, jotka ominaisuuksien tai piirteiden perusteella kuuluvat yhteen, ja koodata tiettyihin teemoihin kuuluvat tekstit omiin luokkiinsa (Rantala 2010, 114). Rantala (2010, 114) mainitsee että aineistoa voidaan käsitellä myös teemoittain, jolloin teema-alueet ovat ensin laajoja, mutta niitä aletaan koodaamaan laajoista luokista jatkuvasti pienemmiksi. Koodauksen jälkeen aloin jakamaan elintason, yhteisyysuhteiden ja itsensä toteuttamisen ryhmiä pienempiin luokkiin. Elintason liittyviä luokkia syntyi lopulta neljä: tulot ja tuet, terveys, työtilanne ja koulutus sekä pakolliset menot. Yhteisyysuhteisiin liittyviä luokkia syntyi kolme: yhteisyysuhteet hyötynä ja haittana, sosiaalisten suhteiden puute ja perhe-elämä. Itsensä toteuttamiseen liittyviä luokkia syntyi kolme: itsensä toteuttamisen mahdollisuudet, yksilön ja yhteiskunnan suhde/poliittiset resurssit sekä arvonta.

4.5 Tutkielman eettinen pohdinta

Tutkielma on sitoutunut noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön (HTK) ohjeita. Peruseriaatteet hyvälle tieteelliselle käytännölle ovat luotettavuus, rehellisyys, vastuunkanto ja arvostus (Keiski ym. 2023, 12). Tulen seuraavaksi käymään läpi tutkimuksen eettistä pohdintaa. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 110) nostavat esiin muutaman hyvän tutkimuksen kriteerin. Tällaisia kriteereitä ovat tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus ja eettinen kestävyys. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 110) kuvaavat, että ”*hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus*”. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että tutkijan täytyy huolehtia tutkimussuunnitelman laadukkuudesta, siitä että tutkimusasetelma on asianmukainen ja raportointi on tehty tutkimuksessa hyvin. Tutkimusta voi tehdä monella tavalla, ja tieteellinen informaatio voi olla hyvin erilaista luonteeltaan (Pietarinen 2002, 64). Tärkeää on kuitenkin se, että tutkija katsoo informaatiota käytettävän eettisten vaatimusten mukaisesti (Pietarinen 2002, 67).

Pietarinen (2002, 58) nostaa tärkeäksi asiaksi tutkijan ammattitaidon lisäksi myös eettiset periaatteet, normit, hyveet, säännöt ja arvot. Tutkimustoiminnan perustehtävänä on luotettavan informaation tuottaminen (Pietarinen 2002, 59). Luotettavuus tässä kontekstissa voi tarkoittaa informaation kriittistä perustelua, joka on erityisen tärkeää, jotta tutkija pystyy toteuttamaan tutkimukselle asetettuja päämääriä (Pietarinen 2002, 59). Luotettavuuden toteutuminen edellyttää rehellisyyttä tutkijalta, ja Pietarinen (2002, 58) korostaakin, kuinka vilpin harjoittamiseen ei saa syyllistyä. Myös tiedon välittäminen on oleellista, jotta tutkimuksen tulokset ovat nähtävillä myös muille tutkijoille ja yhteiskunnan jäsenille. Tiedon välittämiseen liittyy tulosten julkistamisen etiikka. (Pietarinen 2002, 59.)

Pietarinen (2002, 60) esittää kaksi tärkeää yleistä vaatimusta: älyllisen kiinnostuksen vaatimuksen ja tunnollisuuden vaatimuksen. Tutkijan täytyy olla oikeasti kiinnostunut uuden tiedon hankkimisesta, ja hänen täytyy paneutua tunnollisesti tutkimaansa alaan, jotta hänen tuottama tieto olisi mahdollisimman luotettavaa (2002, 60). Vilkka (2018, 161) korostaakin tutkittavaa ilmiötä koskevan esiymmärryksen tärkeyttä, ja sitä kuinka niin aiemman tutkimuksen, teorian, käsitteiden ja tutkimuskohteen tunteminen on tärkeää, jotta tutkija tunnistaa olennaiset havainnot aineistosta. Olen kartoittanut tutkielman aiheesta esiymmärrystä lukemalla teoriaa ja aiempaa tutkimusta. Koen, että tässä tutkielmassa pystytään tunnistamaan olennaiset havainnot aineistosta oman esiymmärryksen sekä tutkielman teoriapohjan kautta.

Ihmisiin kohdistuva tutkimus on ongelmallista, sillä tutkimus voi vahingoittaa tutkimuksen kohteita. Tutkimuksen kohteita täytyy suojata fyysisiltä ja psyykkisiltä haitoilta. (Pietarinen 2002, 62.) Tässä tutkielmassa käytetään valmista aineistoa, joten tässä kontekstissa tärkeää on suojella jo kerätyn aineiston vastaajien anonymiteettiä. Kuten jo aiemmin mainitsin, on aineistona käytettävän kyselyn vastaajat anonyymejä, mutta vastauksissa saattaa olla henkilökohtaisia asioita tai tunteita, jotka voisivat

aiheuttaa vastaajan tunnistamisen. Tämä on otettu huomioon tutkielmassa ja aineiston analysoinnissa niin, ettei vastaajista paljasteta mitään henkilökohtaisia tietoja. Enkä käytä tutkielmassa vastaajien antamista taustakysymyksistä kuin vain yhtä, jossa kysytään mitä vastaaja tekee pääosin arkisin. Muun muassa iän, sukupuolen ja asuinpaikan rajaaminen pois aineistosta auttaa pitämään vastaukset anonyymeinä ja kunnioittamaan vastaajan anonymiteettiä.

Tuomi ja Sarajärvi (119, 2018) nostavat tärkeäksi asiaksi tutkimuksen teossa tutkijan puolueettomuuden. Vaikka tutkija pyrkii olemaan puolueeton, vaikuttaa kuitenkin tutkijan oma tausta ja asenne siihen, mitä hän tutkimuksessa näkee ja havainnoi. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan myöntää se, että tutkija on niin tutkimusasetelman luoja kuin tulkitsija (Tuomi ja Sarajärvi 119, 2018). Vaikka tässäkin tutkielmassa tavoitteena on täysin puolueeton kanta asiaan, täytyy huomioida se, että se ei ole täysin mahdollista.

Nostin jo aineistoa esitellessä esiin sen, että aineisto on osa tutkimusprojektia, jonka tarkoituksena on kuvata pienituloisten työssäkäyvien arkea. Tutkielman haasteena voidaan pitää sitä, että aineistoon vastanneet kokevat itsensä pienituloisiksi. Aineisto ei siis sisällä hyvin toimeentulevien osa-aikatyöntekijöiden kokemuksia, vaan kokemukset rajautuvat pienituloisiin. Tämä täytyy huomioida myös tuloksissa, eikä tutkimustuloksia voi yleistää. Koen kuitenkin aineiston sopivan tähän tutkielmaan haasteista huolimatta, mutta tutkielmaa lukiessa on hyvä tiedostaa, ettei aineisto anna täysin luotettavaa kuvausta kaikista osa-aikatyöntekijöistä.

5 TULOKSET

5.1 Osa-aikatyöntekijän ajatukset omasta työtilanteesta

Osa-aikatyöntekijöitä ei voi yleistää yhteen samaan muottiin, vaan osa-aikatyöntekijöitä ja osa-aikatöitä on paljon erilaisia. Tämän vuoksi koen, että on tärkeää avata myös tämän aineiston vastaajien syitä tehdä osa-aikatyötä. Aineistosta tuli esiin useita erilaisia tarinoita osa-aikatyön tekemisestä, ja vastaajilla oli useita eri syitä tehdä osa-aikatyötä. Tulen avaamaan seuraavaksi sitä, millaisena vastaajat näkevät tilanteensa osa-aikatyöntekijöinä sekä mitä syitä vastaajalla on tehdä osa-aikatyötä. Tarkoituksena on, että kappaleessa saadaan kuva siitä miksi vastaajat ovat päätyneet tekemään osa-aikatyötä, ja tarkastellaan heidän tyytyväisyyttään tai tyytymättömyyttään osa-aikatyötä kohtaan.

Vastentahtoinen osa-aikatyö ja työttömyys

Vastaajien kertomuksissa nousi esiin vastentahtoinen osa-aikatyö. Osa vastaajista koki, että on hankalaa työllistyä vakituiseen kokopäiväiseen työsuhteeseen. Vastauksissa tulee ilmi, kuinka vastaaja haluaisi tehdä kokoaikaista työtä, mutta työn saaminen on haastavaa, jonka vuoksi vastaaja joutuu tyytymään osa-aikatyön tekemiseen kokoaikatyön sijaan. Vastauksissa mainittiin kuinka on vaikea päästä elämässä eteenpäin ilman varmuutta työn jatkuvuudesta, täysistä työtunneista tai tuloista. Vastentahtoisesti osa-aikaiset työntekijät ovat siis osa-aikatyöttömiä.

"Olen hakenut koulutusta vastaavia kokopäivätyöitä, mutta repaleisen työuran vuoksi yhtenäisen työssäoloajan laskeminen on vaikeaa ja aina löytyy joku, jolla on enemmän työkokemusta yhden työnantajan palveluksessa." (v. 105)

Vastauksista näkyi selvästi se, kuinka useiden vastaajien on vaikea työllistyä. Yksi vastaaja ei enää muistanut edes kuinka monta työsuhdetta hänellä on ollut, sillä hän ei ole koskaan saanut vakituista työtä vaan työt ovat olleet vain nollatuntisopimuksia tai määräaikaisia työsuhteita. Työpaikkojen saaminen koettiin vaikeana, ja pelkona oli se, ettei koskaan tule saamaan pysyvää työtä omalta alalta. Kun työllistyminen on haastavaa, joutuu yksilö helposti ottamaan vastaan osa-aikatyön, vaikka haluaisikin tehdä kokoaikaisesti töitä, koska muuten pelkona on jäädä kokonaan työttömäksi. Muun muassa ikä ja vääränlainen työkokemus koettiin syiksi, minkä vuoksi vastaaja ei ole saanut vakituista työsuhdetta.

"Työpaikkoja olen hakenut, mutta en ole päässyt kun "työkokemukseni on ollut vanhentunut" tai olen ollut kai vääränlainen ihminen." (v. 98)

Vapaaehtoinen osa-aikatyö

Vapaaehtoinen osa-aikatyö näkyi aineistossa muun muassa perusteltuna sillä, että ei ole jaksamista tehdä kokoaikatyötä ja sillä, että arki toimii paremmin, kun molemmat vanhemmista eivät olleet kokoaikatyössä. Vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevien vastaajien kuvailut omasta työtilanteestaan osa-aikatyöntekijänä olivat suhteellisen neutraaleita. Syyt vapaaehtoisesti osa-aikatyön tekemiseen vaihtelevat. Aineistosta nousi esiin, kuinka osalla työntekijöistä on useampi työsuhde. Esimerkiksi tällaisessa tilanteessa osa-aikatyö sopii varmasti kokoaikatyötä paremmin usean työn yhteensovittamiseen.

"Osa aikaisuus tavallaan hyvä minulla kun mies kolmivuorossa niin arki lasten kanssa sujuu helpommin. Ei me voitais molemmat olla vuorotöissä, hankalaa olisi kun kouluun ei kuljetusta." (v. 33)

Myös osatyökykyisyys oli syynä vastaajien osa-aikatyön tekemiseen. Osa vastaajista koki, että osa-aikatyö sopii heille parhaiten sillä heillä ei olisi mahdollisuutta tehdä kokoaikatyötä oman terveyden vuoksi. Osatyökykyisten kokemuksissa omasta työtilanteestaan nousi esiin etenkin yksilön väsymyksen kokemukset. Osatyökykyisten kuvailuissa osa-aikatyöstä näkyi, ettei kaikki vastaajista ole tyytyväisiä omaan tilanteeseensa osa-aikatyössä. Osatyökykyiseksi olen määritellyt aineistosta vastaajat, jotka itse ovat kertoneet joko olevansa osatyökykyisiä tai etteivät he pärjää kokoaikatyössä.

Sopivan työn löytyminen osatyökykyiselle koettiin myös haastavana. Osatyökykyisten ongelmana aineistossa oli se, että vaikka he haluaisivat tehdä töitä saaden elantoa, ei terveys välttämättä riitä tekemään siinä määrin töitä, että tuloilla pärjäisi. Yksi vastaajista mainitsi, että vaikka hän ei pärjää kokoaikatyössä, painostetaan häntä silti hakemaan jatkuvasti kokoaikatyötä tai muuten hän ei saa soviteltua päivärahaa.

"Olen hidastunut, olen epävarma osaamisestani ja päätöksentekoni ei suju - ja työmuistini on onneton. Kerroin tämän avoimesti esimiehelleni ja siksi minulle räätälöitiin tämä osa-aikainen työnkuva." (v. 62)

Huomattava osa vastaajista mainitsi myös olevansa osa-aikatöiden ohella opiskelijoita. Töissä käyminen koettiin aineistossa välttämättömänä asiana opintojen ohella, sillä se tuo opiskelijalle taloudellista turvaa ja edes pieniä tuloja opintotuen ohelle. Opintojen ja osa-aikatyön yhdistämisessä koettiin myös haasteita muun muassa työvuorojen ja opintojen yhteensovittamisen kanssa. Muun muassa yksi vastaajista kertoi, että hän joutuu käymään aina öisin töissä, jotta työ ei vaikuttaisi opiskelujen aikatauluihin. Aineistossa tuli esiin myös huoli valmistumisen jälkeisestä työelämästä ja siitä, tuleeko saamaan tulevaisuudessa vakituista työpaikkaa.

"Nykyään opiskelijana joudun tämän takia käymään töissä, jotta saisin korvattua menetetyt asumistuen edes jotenkin ja opintoni kärsivät. Käyn töissä nollatuntisopimuksella ja tulot vaihtelevat hyvin paljon, välillä ei ole ollenkaan töitä ja työni on hyvin matalapalkkaista" (v. 25)

Tyytymättömyyden ja tyytyväisyyden kokemukset

Aineistossa ilmeni paljon tyytymättömyyttä osa-aikatyötä kohtaan ja osa-aikatyö nähtiin enemmän negatiivisessa valossa kuin positiivisessa. Vaikka osa-aikatyötä tehdään kokoaikatyötä vähemmän tuntimääräisesti, koettiin osa-aikatyö hyvin sitovaksi työmuodoksi, jossa oma elämä kärsii muun muassa epätyypillisistä työajoista. Osa-aikatyön ajateltiin sitovan lähes yhtä paljon kuin kokoaikaisen työn. Yksi vastaajista kuvaili, ettei hänellä voi olla ollenkaan omaa elämää, sillä hänen täytyy varautua jatkuvasti tuleviin työpäiviin. Myös uupuminen, alipalkkaus ja väsymys liitettiin aineistossa osaksi osa-aikatyön tyytymättömyyden kokemuksiin.

"Kaikkein raskainta työssä on epävarmuus, jatkuuko työ, joudunko etsimään muualta töitä, täytyykö suunnitella muuttoa. Kun tähän vielä lisää heikon palkan, niin elämää hallitsee pelkästään huoli siitä, että onko töitä ja riittääkö rahat ja kuinka penniä saa venytettyä vielä vähän lisää, jotta selviää jos töitä ei pian olekaan." (v. 97)

Tyytyväisyyden kokemuksia osa-aikatyötä kohtaan puolestaan oli suhteellisen vähän verrattuna tyytymättömyyden kokemuksiin. Tyytyväisyys osa-aikatyötä kohtaan tuli ilmi muun muassa kokemuksena siitä, kuinka osa-aikatyö sopii omaan elämäntilanteeseen paremmin kuin kokoaikatyö. Esimerkiksi lapsiperhearjessa, kun kumppani tekee kolmivuorotyötä, koettiin osa-aikaisuus ”tavallaan hyvänä” vaihtoehtona jotta arki sujuisi paremmin. Yksi vastaaja koki, ettei hän voisi enää asettua pysyvään työsuhteeseen, sillä hän on tehnyt jo niin pitkään erilaisia itselleen mielekkääksi kokemia töitä mielekkäissä rytmissä. Myös toinen vastaaja mainitsi elämän olevan parempaa ilman päivätyötä ja sitä kautta työpaikkakiusatuksi tulemista. Myös työn sisältö ja osa-aikatyön kokema vapaus koettiin tyytyväisyyttä lisäävänä. Vaikka yleisesti ajatellaan, että osa-aikatyöntekijällä on kokoaikatyöntekijää pienemmät tulot, tuli osa-aikatyön tyytyväisyyden kokemuksissa esiin myös se, kuinka vastaaja ajatteli, että hänellä olisi kokoaikatyössä vähemmän käteen jäävää rahaa käytössä kuin osa-aikatyöntekijänä. Tähän vaikuttanee kuitenkin myös vastaajan osa-aikatyöntekijänä saamat tuet.

” 37,5 viikkotunnin työssä minulla olisi ollut paljon vähemmän mahdollisuuksia olla läsnä lapsen varhaisvuosissa ja tehdä hänen kanssaan asioita, joita olen hänen kanssaan halunnut tehdä” (v. 157)

5.2 Hyvinvoinnin ulottuvuudet osa-aikatyöntekijän kokemuksissa

Seuraavaksi kuvaan kuinka hyvinvoinnin ulottuvuudet tulevat aineistossa esille osa-aikatyöntekijöiden kertomuksissa ja peilaan vastauksia Allardt'n esittämiin ajatuksiin hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Esittelen kaikki kolme ulottuvuutta ja niiden tulokset yksitellen, jonka jälkeen tulen vielä lopuksi tarkastelemaan ulottuvuuksien yhteyttä toisiinsa.

5.2.1 Having

Having-ulottuvuus eli elintaso ilmentyi muita selvästi useammin vastaajien kertomuksissa. Tämä oli myös oletettavaa, sillä aineistossa vastaajia oli pyydetty kuvailemaan omia kokemuksiaan muun muassa köyhyyden ja työn osalta. Allardt (1976, 41) nostaa elintason ensisijaisuuden esiin, ja sen, kuinka elintason arvot ovat keskeisiä hyvinvointianalyysissä. Aineellisten resurssien tietty minimitaso on edellytys, jotta ylipääntänsä elämä voisi toimia. Täytyy kuitenkin huomioida, että vaikka elintaso on keskeinen ja ensisijaisena pidetty hyvinvointianalyysissä, ei sen toteutuminen ole riittävä ehto siihen, että myös rakkauden ja itsensä toteuttamisen tarpeet toteutuvat (Allardt 1976, 41). Elintason toteutuminen ei siis itsessään kerro kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumisesta, vaikka se hyvinvointia tukeekin.

Allardt (1976, 225) korostaa sitä, kuinka elintason eri osatekijät voivat korreloida keskenään. Esimerkiksi tulot korreloivat koulutuksen, työllisyyden ja terveyden kanssa. Myös tämän tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että elintason eri osatekijät korreloivat keskenään. Työllisyys korreloi suoraan tuloihin ja tulot vaikuttavat muun muassa vastaajan terveyteen tai asumiseen.

Tulot ja tuet

Vastaajat kertoivat vastauksissaan omasta tulotasostaan. Koska vastaajien tulotaso oli vastausten mukaan matala, tuli monen vastaajan kirjoituksissa esiin myös heidän saamansa tuet ja niiden tärkeys. Esimerkiksi yksi vastaajista kertoi, että hänen kuukauden tulot muodostuivat neljästä eri tuesta sekä vajaan viikon palkasta. Kaikissa vastauksissa tulot koettiin matalina tai riittämättöminä, tai sitten niistä kerrottiin neutraalisti. Missään vastauksista omaa tulotasoa ei koettu riittävänä tai niistä kerrottu positiivisesti. Tämä ei kuitenkaan ole yllättävää, sillä aineisto kuvailee juuri pienituloisten työssäkävien kokemuksia. Tuloihinsa tyytyväiset henkilöt eivät ole näin ollen tulleet aineistossa esiin.

”Raha on jatkuva stressin aihe. Teen osa-aikaista silpputyötä siivoojana, taidemallina ja taideopettajana. Saan myös sovilteltua ansiosidonnaista päivärahaa. Lisäksi saan toisinaan taiteilija-apurahoja. Apurahakaudet ovat keitaita ankean arjen erämaassa.” (v. 149)

”Tuloni muodostuvat osa-aikatyön palkasta (0-tuntisopimus nuorisotyössä, koulujen loma-aikoina ei töitä eikä palkkatuloja), sovittelusta päivärahasta, asumistuesta, lapsilisistä, toisen lapseni elatustuesta.” (v. 53)

Vastauksista kävi myös ilmi osa-aikatyöntekijälle tyypillinen asia: tulotaso vaihteli paljon tehtyjen tuntien mukaan. Tällöin oman tulotason arvioiminen voi olla haastavaa, kun ei tiedä paljonko tulee saamaan palkkaa seuraavien kuukausien ajalta. Vastauksissa esiintyi stressi rahasta ja sen riittävyydestä. Vastaajat kokivat, ettei palkasta jää juuri mitään käteen, ja palkka piti käyttää hyvin tarkasti sillä mihinkään ylimääräiseen ei ollut varaa.

Matala palkkataso ei tullut yllätyksenä aineistosta. Jo aineiston nimestä voidaan päätellä, että vastaajat ovat mahdollisesti matalapalkkaisia. Vastaajan kokemukset omista tuloistaan kertovat vastaajien tyytymättömyydestä tuloihinsa. Allardt (1976, 206) kokee tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden tuloihin yhtenä subjektiivisen onnen tyytymättömyysasenteista. Voidaan päätellä, että vastaajat ovat yleisesti tyytymättömiä omiin tuloihinsa, ja osa vastaajista kokee, ettei pärjää omilla tuloillaan. Tyytymättömyys tuloihin näkyy aineistossa selkeästi, eikä aineistosta tule esiin yhtäkään vastausta, jossa vastaaja kertoisi olevansa tyytyväinen omaan tulotasoonsa.

Tulot voidaan nähdä selkeästi muita osatekijöitä enemmän resurssina. Tällä tarkoitetaan sitä, että tulojen avulla yksilö voi hankkia muita hyviä asioita ja ohjailta elin-
ehtojaan. (Allardt 1976, 121.) Tässä aineistossa ilmeni se, kuinka vastaajilla oli hyvin matala tulotasoa. Tämä myös vaikuttaa väistämättäkin vastaajien mahdollisuuteen hankkia erilaisia elintasoja nostattavia asioita. Tämän huomasi siinä, kuinka useat vastaajista kertoivat kokemuksia siitä, kuinka he elävät palkkapäivästä toiseen sinnitellen, eikä palkasta jää ollenkaan säästöön tai mihinkään ylimääräiseen rahaa. Vastauksista ilmeni, kuinka elämä on jatkuvaa taistelua rahan kanssa ja yksi vastaajista kuvasi elämää myös itsensä "kituuttamiseksi".

Terveys

Aineistosta nousi esiin myös vastaajien kokemuksia omasta terveydestään. Monet vastaajista kärsivät erilaisista terveysongelmista. Aineistosta kävi ilmi myös se, kuinka vastaajilla saattoi olla houkutus mennä kipeänäkin töihin, sillä hänellä ei ole varaa menettää esimerkiksi iltavuorosta saatuja lisiä. Toinen vastaaja puolestaan kertoi siitä, että on jatkanut työelämässä huolimatta siitä, että hän ajautui työuupumukseen. Töissä käytiin siis myös sairaana ja oman jaksamisen ollessa koetuksilla. Jos koki olonsa vain "vähän kipeäksi" oli houkutus töihin menemiseen hyvin suuri.

Myös työterveyshuolto ja sen puute nousi esiin osassa vastauksista. Osa-aikatyöntekijöiden työterveyshuolto voi olla kokoaikatyöntekijän työterveyshuoltoa suppeampi, ja etenkin nollatuntisopimuksella työterveyshuolto voi olla hyvin puutteellinen.

"ei työterveyshuoltoa, ei maksuttomia influenssarokotuksia, ei oikeutta sairaslomiin, ei oikeutta käydä työterveyshuollossa valittamassa kipeästä olkapäästä, poskiontelotulehdusepäilystä, kummallisesta patista iholla. Ei terveystarkastuksia, jotka keski-ikäiselle, diabeteksen ja sydänsairauksien sukurasittamalle olisivat kovasti tarpeen" (v. 157)

Mielenterveysongelmat ja väsymys koettiin aineistossa rasisitteena. Työuupumus, väsymys, unettomuus, loppuun palaminen, stressi ja ahdistus tulee esiin osa-aikatyöntekijöiden vastauksista. Mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet yleisesti väestön keskuudessa, joten oli odotettavaa, että myös tämän aineiston vastauksissa tulee esiin kokemuksia mielenterveysongelmista. Allardt (1976, 134-135) nostaa neljä tärkeää osatekijää terveydestä esiin, joista yksi on ahdistuneisuus. Ahdistuneisuudella hän tarkoittaa mielenterveyden puuttumista, eli nykypäivänä voisi ajatella hänen tarkoitaneen mielenterveysongelmia. (Allardt 1976, 134-135.) Allardt (1976, 137) kokee, että masentuneisuuden ja hermostuneisuuden kokemukset silloin tällöin ovat normaaleja, mutta jos niitä kokee yhtään tavallista enemmän, voidaan ajatella ahdistuneisuuden

eli nykyään mielenterveysongelmien olevan voimakkaita. Allardtin teos on 1970-luvulla kirjoitettu, jolloin mielenterveysongelmista ei puhuttu samalla tavalla kuin nykypäivänä.

"mielenterveyteni on niin heikoilla jäillä etten kestä stressiä ja ahdistun vaatimuksista, joita esitän lähinnä itse itselleni työssä suoriutumisen suhteen" (v. 55)

Terveysongelmista aineistossa eniten nousi esiin siis mielenterveysongelmat. Mielenterveysongelmien lisäksi esiin nousi myös erilaiset tulehdukset kuten korva- tai keuhkoputkentulehdukset sekä pitkäaikaissairaudet. Sairastuminen nähtiin riskinä, jonka koettiin aiheuttavan myös taloudellista riskiä niin lääkkeiden kuin menetettyjen töiden muodossa. Aineistosta ilmenee kuinka terveyden, tulojen ja työtilanteen välillä on selkeä korrelaatio. Vastaajien terveysongelmat olivat kytköksissä heidän työtilanteeseen ja tuloihin. Sopivan työn löytäminen koettiin vaikeana oman sairauden vuoksi, ja terveysrajoitteiden vuoksi vastaajalla oli rajoituksia työtehtävien kanssa. Allardt (1976, 134) korostaa terveyden tärkeyttä hyvinvoinnin toteutumisessa, sekä sitä kuinka terveys on myös resurssi, joka vaikuttaa muihin hyvinvoinnin osatekijöihin.

Työtilanne ja koulutus

Vastaajan työtilanne oli paljon esillä kirjoituksissa. Vastaukset painottuivat negatiivisuuteen, mutta myös positiivisia kokemuksia omasta työtilanteesta tuli esiin kirjoituksissa. Työ ja työnteko ovat hyvinvoinnin kannalta hyvin keskeisiä tekijöitä niin tavoitteena kuin välineenä (Allardt 1976, 127). Välineenä työn teon voidaan ajatella mahdollistavan paremman tulotason, asumistason ja elämään tarvittavan elintason.

Vastauksissa ilmeni se, että omaa koulutusta vastaavaa työtä on vaikea löytää, jonka vuoksi vastaaja joutuu tekemään omaa koulutusta vastaamatonta työtä. Monet vastaajista olivat hakeneet muita töitä, mutta työpaikan löytäminen on ollut vaikeaa. Tämän vuoksi osa vastaajista on joutunut "tyytymään" nykyiseen työhön, kun he eivät halua olla täysin työttöminä. Aineistossa ilmeni myös merkkejä vastentahtoisesta osa-aikatyön tekemisestä, sillä osassa vastauksista tuli ilmi se, että vastaaja haluaisi olla kokoaikaisessa työsuhteessa osa-aikatyötä mielummin. Aineistosta tuli kuitenkin esiin myös se, että osa vastaajista koki, ettei pärjäisi kokoaikatyössä, vaan osa-aikatyö on ainoa ratkaisu heille. Osa-aikatyön tekoon suhtauduttiin siis myös positiivisesti, ja osalle vastaajista osa-aikatyön teko sopi paremmin omaan elämäntilanteeseen.

"Itse teen osa-aikaista työtä, kun en kaiken keskellä jaksanut kokopäivätyöhön. Onneksi meistä hoitajista on pulaa, niin puolikaskin työpanos kelpaa." (v. 174)

Myös opiskelun ja työn yhdistäminen näkyi aineistossa. Osa vastaajista suoritti samaan aikaan opintoja ja teki opintojen ohella osa-aikatyötä. Työn sovittaminen opintoihin nähtiin myös haasteena ja opintojen ajateltiin kärsivän työssä käymisestä. Samaan aikaan kuitenkin koettiin, että opiskelujen ohella oli vain pakko käydä töissä, sillä näin saisi edes jotain tuloja opintojen ohelle. Koulutus mainittiin aineistossa etenkin linkittyneenä vastaajan työtilanteeseen.

Uudelleen kouluttautuminen nousi esiin aineistosta. Moni vastaajista pohti uudelleen kouluttautumista, ja osa vastaajista puolestaan oli jo lähtenyt opiskelemaan uutta alaa ollen tyytymätön vanhan alan palkkaukseen tai työtilanteeseen. Osa vastaajista oli myös vastaushetkellä opiskelijoita, jotka kävivät opintojen ohella osa-aikatyössä.

”Olen harkinnut yhä uudelleen kouluttautumista eri aloilla, mutta vanhoja opintolainaa yhä maksaessani en uskalla nostaa lisää opintolainaa.” (v. 44)

Vastaukset työtilanteeseen liittyen olivat yleisesti negatiivissävytteisiä. Vastaajat eivät olleet tyytyväisiä työn palkkatasoon, sisältöön tai määrään. Syyt työn negatiivisuudelle vaihtelivat vastauksissa paljon, mutta suurimpana syynä työn negatiivissävytteisyydelle voidaan pitää matalaa palkkatasoa, sillä se mainittiin usein vastaajien kertoessaan omasta työtilanteestaan. Koulutukseen liittyvät vastaukset toivat esiin myös uskoa tulevaan ja siihen, että uudelleen kouluttautumisen ansiosta työtilanne voisi joskus vielä parantua. Myös koulutukseen ja opiskeluun liittyvissä vastauksissa kuitenkin korostui negatiiviset tunteet ja pelko siitä, ettei tule saamaan oman alan töitä.

Koulutus ja työtilanne kulkevat aineistossa käsikädessä, ja myös Allardt nostaa esiin koulutuksen ja työelämän yhteyden. Koulutus voi olla jo arvo sellaisenaan, mutta resurssina koulutus edellyttää myös työmarkkinoita, jotta koulutusta voidaan hyödyntää. (Allardt 1976, 66.) Pelkkä koulutus itsessään ei välttämättä tuota hyvinvointia, vaan sitä hyödyntämällä voi saada esimerkiksi työpaikan, jonka avulla oma tulotaso nousee ja elintaso kasvaa. Allardt (1976, 131) kokeekin, että koulutus olisi voitu liittää hyvinvointiarvoissa myös itsensä toteuttamisen alle, sillä koulutuksen avulla yksilöllä on mahdollisuus toteuttaa sekä kehittää itseään.

Pakolliset menot

Allardt korostaa riittävän elintason toteutumisen olevan edellytys elämälle (1976, 41). Tähän kuuluu pakolliset menot kuten riittävä ruoan saanti, lämpö ja asuminen. Vastauksissa ilmeni, ettei kaikilla vastaajilla toteudu riittävä elintaso ja monet joutuvat leikkaamaan omista pakollisista menoistaan. Tämä aiheuttanee myös ongelmia hyvinvoinnin toteutumisessa. Yllättävät menot voivat tuntua ylitse pääsemättömiltä, kun yksinkertaisesti ei ole varaa maksaa uutta pesukonetta tai muuta yllättävää menoerää.

Allardt (1976, 39) kokee, että kaikki ihmiset tarvitsevat fysiologisia tarpeita. Aineistosta kuitenkin huomaa sen, että kaikilla vastaajista ei toteudu fysiologiset tarpeet, kuten esimerkiksi ravinnon tarve, vaan vastaajat joutuvat pihistämään jopa ruoasta. Vastauksissa ilmenee se, kuinka elämä koetaan kädestä suuhun elämisenä eikä vastaajilla yksinkertaisesti ole rahaa ostaa edes ruokaa. Yksikin vastaajista mietti, ettei hänellä ole mitään tietoa siitä, miten hän saisi maksettua vuokran ja pakolliset menonsa, kun hänellä ei ollut edes ruokakuluihin tarpeeksi rahaa.

"Näen tilanteeni eräänlaisena suppilona. Kaikki omaisuus mitä olen koko elämäni koonnut ja mitä vielä on jäljellä, pitäisi silputa ja käyttää elinkustannusten kompensointiin (vanha auto, omistusasunto) ennen kuin saisi mitään tukia. Toistaiseksi en ole mitään saanut. Asumistukea sain 18 e/kk hetken, mutta sekin keskeytettiin kun sain osa-aikatyötä." (v. 130)

Asumisen kokemuksiin yhdistyy stressi asumiskuluista ja niiden noususta. Monet vastaajista kertovat asuvansa vuokralla. Muutamassa vastauksessa mainitaan myös omistusasunto tai asumisoikeusasunto, mutta pääasiassa vastaajien esiin tullut asumismuoto on kuitenkin vuokra-asunto. Osa vastaajista kertoo myös joutuneensa muuttamaan pienempään asuntoon tai omistusasunnostaan vuokralla. Myös haaveet omistusasunnosta tai asumisoikeusasunnosta nousevat esiin aineistosta, mutta eräskin vastaaja kokee, ettei hän oikeasti edes uskalla haaveilla omistusasunnosta. Vastaajien kokemuksissa nousee esiin pienessä yksiössä asuminen, sillä suurempaan asuntoon ei ole varaa. Allardt (1976, 123) kokee että asumistasoon liittyvä indikaattori, joka vaikuttaa yksilön hyvinvointiin on nimenomaan asunnon koko eli tilataso. Jos asunto on hyvin pieni, voi se vaikuttaa yksilön hyvinvointiin myös negatiivisemmin kuin tilavampi asunto.

"Tämä jatkuva rahasta stressaaminen on hyvin raskasta ja tiedän, että yksinasuminen olisi taloudellisesti kannattavampaa." (v. 25)

5.2.2 Loving

Aineistossa kuvailtiin myös yksilön yhteisyssuhteita. Vastaajat kuvailivat aineistossa etenkin suhteitaan perheeseen, kumppaniin tai omiin ystäviin. Aineistossa muodostui kolme keskeistä teemaa yhteisyssuhteisiin liittyen: yhteisyssuhteiden hyöty ja haitta, sosiaalisten suhteiden puute sekä perhe-elämä.

Ihmisillä on perustavanlaatuinen tarve yhteisyyteen, jota ei voi korvata muulla (Allardt 1976, 142). Vaikka elintason osa-alueet täyttyisivät hyvin yksilön elämässä, ei yhteisyyden tarvetta voi korvata muulla. Allardt (1976, 43) kokee, että ihmisellä on tarve rakkauteen ja helliin suhteisiin. Aineistossa ilmeni kuvailua yksilön sosiaalisista

suhteista ja sosiaaliset suhteet kuten perhe, parisuhde tai ystävät nähtiin niin positiivisessa kuin myös negatiivisessa valossa. Negatiivisuuden kokemukset painottuivat kokemuksiin siitä, kuinka sosiaaliset suhteet vievät rahaa ja on ”taloudellisempaa” välttää tällaisia suhteita. Yhteisyysuhteissa näkyi selvää korrelaatiota elintason kuten asumisen ja tulotason osatekijöihin.

Allardt (1976, 142) kokee yhteisyysuhteet niin tavoitteena kuin resurssina. Sosiaalisten suhteiden voi kokea auttavan yksilöä turvallisuuden sekä psyykkisen tasa-painon saavuttamisessa (Allardt 1976, 142). Yhteisyysuhteiden tavallisimmat muodot ovat paikallisyhteisyys, perheyhteisyys ja ystävyysuhteet (Allardt 1976, 145). Tässä tutkielmassa eniten esiin aineistosta tuli perheyhteisyys, tarkemmin parisuhde sekä lapsisuhteet. Myös ystävyysuhteet nousivat kuitenkin esiin aineistosta, mutta paikallisyhteisyys oli kaikista vähiten esillä.

Allardt (1976, 44) nostaa esiin myös yhteisöllisyyden ulottuvuuden ongelmallisuuden. Yhteisöllisyys voi edellyttää sitä, että joutuu sulkemaan joitain ihmissuhteita ulkopuolelle. Kansallinen solidaarisuus koetaan ongelmallisena, sillä se voi saada aikaan hyvin vakaviakin seurauksia. Myös pienten ryhmien keskeneräinen solidaarisuus, joka syntyy eristäytymällä muista voi johtaa yhteisöllisyyden ongelmallisuuteen. (Allardt 1976, 44.) Tässä aineistossa ei näkynyt selviä viitteitä tällaisesta ongelmallisuudesta. Yksilöt saattoivat kuitenkin kokea kuulumattomuutta yhteisöön ja ulossulkemista.

Yhteisyysuhteet hyötynä ja haittana

Loving-ulottuvuuden eli yhteisyysuhteiden kokemukset aineistossa linkittyivät paljon *having*-ulottuvuuteen ja etenkin tuloihin. Joko yhteisyysuhteet koettiin taloudelliseksi taakaksi tai taloudellisesti hyödylliseksi vastaajan elämässä. Etenkin oman kumppanin, ystävien tai vanhempien rahallinen apu tuli esiin aineistosta. Tässäkin kohtaa tulee siis ilmi se, kuinka hyvinvoinnin ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa, kuten tässä tapauksessa tulot ja yhteisyysuhteet. Vastaajien kuvailuissa toistui perheen antama rahallinen apu ja se, kuinka vastaaja joutuu elämään nojautuen omiin sukulaisiin ja ystäviin. Negatiivisia tunteita yhteisyysuhteita kohtaan herätti esimerkiksi se, että vastaaja koki oman köyhyyden syyksi avoliiton ja puolisonsa kanssa asumisen. Myös ystävyysuhteissa lisääntyvä rahanmeno liitettiin negatiiviseksi asiaksi, ja eräskin vastaaja koki korona-ajan hyvänä asiana, koska silloin hänellä ei mennyt rahaa aktiviteetteihin ystävien kanssa. Toinen vastaaja puolestaan kertoi kuinka hänellä on vain pari ystävää ja muuten hän välttelee sosiaalista kanssakäymistä, jotta hänellä ei menisi rahaa.

Vastauksista ilmeni se, kuinka vastaaja koki häpeää siitä, että perheenjäsen auttaa taloudellisesti vastaajaa. Yksi vastaajista kuvasi itseään taloudelliseksi taakaksi,

koska vaikka hän kuinka yrittää osallistua talouden kuluihin, ei hän vain pysty. Allardt (1976, 150) ajattelee että perhe voidaan kokea myös painostavana ja näin ollen perhesuhteista voi syntyä negatiivisia tunteita. Aineistossa ei tullut ilmi yksilön kokemaa painostusta perheeltään, vaan enemmän tuntemukset ja kuvailut liittyivät siihen, kuinka perhe koettiin auttavana tekijänä. Ystävyys-suhteisiin liittyen vastaajat kuitenkin kertoivat kokemuksia siitä, kuinka heidän täytyisi käydä ulkona ja käyttää rahaa, jotta saisi ylläpidettyä ystävyys-suhteita, vaikka heillä ei olisikaan varallisuutta tähän. Yksi vastaaja koki tilanteen niin kehnoksi, että hänen ystäväsuhteet kapenivat kun hänellä ei ollut rahaa tehdä asioita ystävien kanssa. Enemmän aineistossa kuvailtiin siis ystävyys-suhteista tulevaa painostusta.

"Omat laskut ja menoni olen aina pyrkinyt maksamaan itse, mutta monta kertaa piti nöyrytyä ja hattu kourassa mennä pyytämään vanhemmilta taloudellista apua pakollisiin menoihin." (v. 66)

Vaikka yhteisyys-suhteita kohtaan koettiin positiivisten tunteiden lisäksi myös negatiivisia tunteita, koettiin yhteisyys-suhteiden arvo monissa vastauksissa hyvin arvokkaaksi, ja vastaajat kokivat sosiaaliset suhteet tärkeinä. Allardt (1976, 43) korostaa ihmisen tarvetta heliin suhteisiin ja rakkauden kokemiseen. Hän kokee kuinka sen lisäksi että ihminen saa osakseen rakkautta ja huolenpitoa, tulee hänen myös osoittaa sitä muita kohtaan. Yhteisyydestä puhutaan siis silloin kun yhteisyys-suhteet sisältävät symmetrisesti huolenpidon ja rakkauden ilmaisuja molemmilta puolilta. (Allardt 1976, 43.) Sosiaaliset suhteet ovatkin tärkeä asia yksilön elämässä, ja ilman sosiaalisia suhteita ei myöskään yksilön kokonaisvaltainen hyvinvointi voi täysin toteutua. Aineistossa näkyi kuinka sosiaaliset suhteet koettiin onnena ja oltiin kiitollisia omasta lähipiiristään. Yksi vastaaja muun muassa kuvasi, kuinka hänen hyvien ystävien arvo on tullut selväksi vanhempana.

"Minulla on kuitenkin hyvät perhesuhteet, hyvä puoliso, ystäviä. Vaalin sosiaalisia suhteita ja terveysttä." (v. 102)

Sosiaalisten suhteiden puute

Allardt (1976, 234) ajattelee että viihtyvyysasenteet tulevat hyvin esiin perheyhteisyydessä sekä ystävyys-suhteissa. Hän ajattelee, että yhteisyys-suhteiden laatua voisi tutkia parhaiten subjektiivisten kokemusten avulla (Allardt 1976, 234). Muun muassa subjektiivisten kokemusten koettu tarpeentyydytys -osatekijä näkyi *loving*-ulottuvuuden vastauksissa. Tarpeentyydytys voidaan kokea sosiaalisten suhteiden tarpeiden tyydytyksen kokemisena. Tässä aineistossa osa vastaajista koki, että heillä on hyvin yhteisyys-suhteita ja sosiaalinen verkosto, mutta aineistossa tuli kuitenkin vastaan myös sosiaalisten suhteiden puutteen kokemuksia, ja näin ollen sosiaalisten suhteiden

tarpeentydytys ei toteutunut kaikissa vastauksista. Seuraavaksi avaan enemmän sosiaalisten suhteiden puutteen kokemuksia, jotka tulivat vastauksissa esiin.

Aineistossa kerrottiin erilaisia kokemuksia sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden tunteen puuttumisesta. Sosiaalisten suhteiden puuttuminen linkittyi muun muassa tulojen vähäisyyteen sekä työyhteisön puuttumiseen. Allardt (1976, 43) ajattelee että yksilöllä on tarve solidaarisuuteen ja toveruuteen sekä yleisesti tarve kuulua sosiaalisten suhteiden verkostoon. Sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden tunteen puutos vaikuttaa näin ollen yksilön hyvinvointiin negatiivisella tavalla eikä tarve yhteisöllisyyden toteutumisesta täyty. Esimerkiksi yksi vastaajista kuvaili että ”oma sosiaalinen elämä 0”. Hän koki ettei hänellä ole ystäviä ja lähisukulaisiakin oli vain pari. Myös muuttaminen jatkuvasti horjutti yhteisöllisyyden tunnetta ja sosiaalisten suhteiden luominen koettiin lähes mahdottomana.

”Sairaana ja toivottomana vetäytyy ihmissuhteista, kun ei ole enää yhteistä puhuttavaa kuten ennen. Ei haluaisi aina valittaa, mutta ei ole puhuttavaa kun oma elämä vain kaventuu. On hyvin vähän yhteistä menestyvien ja rahaa käyttävien ”entisten” ystävien kanssa.” (v. 130)

Yhteisyyden puutteesta koituu seurauksia yksilölle, ja Allardt (1976, 44) nostaakin esiin sen, että myös kliinisten tutkimusten mukaan muun muassa yhteisyyden ulkopuolella olemisesta on seurannut neurooseja ja psykooseja. Tässä aineistossa ei kuitenkaan viitata tällaisiin tuloksiin, mutta sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden puute kuitenkin voidaan kokea vakavana ongelmana. Sosiaalisten suhteiden ja yhteisöllisyyden uupumisesta voi seurata muun muassa syrjäytymistä yhteiskunnasta.

Perhe-elämä

Monissa vastauksista nousi esiin vastaajan perhe ja lapset. Vähäisestä tulotasosta huolimatta yritettiin lapsille mahdollistaa harrastuksia ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoa. Vastaajat yrittivät huolehtia lasten tarpeista ja ostaa kaiken tarpeellisen lapselleen, mutta samalla kuitenkin huonon tulotason vuoksi monesta asiasta täytyi luopua. Voisi ajatella, että vastaajat halusivat käyttää vähäisetkin varansa lasten hyväksi, sillä he haluavat mahdollistaa nuorille mahdollisimman hyvän kasvuympäristön. Allardt (1976, 151) kokee lapsille tärkeäksi asiaksi kasvuajan olosuhteet perheessä. Vastauksissa huomasi lasten tärkeyden ja sen, kuinka lasten ensisijaisuus korostui kaikissa lapsista kertovissa vastauksissa. Vaikka joutuisi kiristämään jostain muusta, oli vastaajalle ilo nähdä lapsensa nauttivan jostain pienestäkin ”ekstrasta”. Myös lasten sosiaalisten suhteiden ylläpito koettiin tärkeänä asiana, johon on yritetty löytää edes vähän rahaa.

Aineistosta nousi vastaajan perhehaaveet suhteellisen paljon esiin. Perhehaaveet keskittyivät positiivisten haaveilujen sijaan enemmän negatiivisiin tunteisiin haaveilusta ja siihen, kuinka haaveita ei nähdä mahdollisena. Osassa vastauksista tuli esiin

se, kuinka vastaaja haluaisi perustaa perheen, mutta ei näe sitä mahdolliseksi oman elämäntilanteensa takia. Perhehaaveiden esteenä nähtiin vastaajan heikko taloudellinen tilanne. Vastauksissa ilmeni myös se, että pienten tulojen takia parisuhde koetaan taakaksi, eikä tämän vuoksi haluta olla parisuhteessa.

"Missä vaiheessa pitäisi suunnitella perheen perustamista, jos tulevaisuus näyttää 29-vuotiaan silmin äärimmäisen epävarmalta, vähävaraiselta ja kuormittavalta?" (v. 167)

5.2.3 Being

Being -ulottuvuus eli itsensä toteuttaminen tuli aineistosta esiin muun muassa vastaajien kuvailuina omista harrastusmahdollisuuksista sekä suhteesta yhteiskuntaan. Myös arvonannon kokemukset tulivat aineistosta esiin. *Being* -ulottuvuuden pohjalta muodostin kolme eri luokkaa: itsensä toteuttamisen mahdollisuudet, yhteiskunnan ja yksilön suhde / poliittiset resurssit sekä arvonanto. Allardt (1976, 46) pitää itsensä toteuttamista tärkeänä arvona hyvinvoinnin toteutumisessa. Itsensä toteuttamisen ulottuvuus on laaja ja näin ollen myös vaikeasti mitattavissa oleva. Itsensä toteuttamisen ulottuvuuteen kuuluu muun muassa kokemukset siitä, kuinka yksilö kokee arvonantoa, häntä pidetään persoonana eikä esineenä, hänellä on mahdollisuuksia harrastaa sekä osallistua poliittisesti. (Allardt 1976, 46–47.) Tässä aineistossa eniten korostui vastaajien kokemukset itsensä toteuttamisesta sekä harrastuksista. Vastaajat kuvailivat myös omaa suhdettaan yhteiskuntaan ja kokemuksia omasta arvonannosta.

Itsensä toteuttamisen mahdollisuudet

Aineistosta ilmeni se, kuinka osa vastaajista koki itsensä toteuttamisen ja harrastusmahdollisuudet heikoiksi tai mahdottomiksi. Esiin nousi kuitenkin myös kokemukset siitä, että vastaaja pystyi toteuttamaan itseään ja osallistumaan harrastustoimintaan. Enemmän vastaajien kokemukset painottuvat kuitenkin siihen, kuinka heillä ei ollut mahdollista osallistua harrastustoimintaan tai itsensä toteuttamiseen. Vastaajien kokemukset siitä, ettei heillä ollut mahdollisuutta harrastaa tai toteuttaa itseään johtuivat paljolti vähäisestä tulotasosta, väsymyksestä ja vapaa-ajan vähäisyydestä. Eräs vastaaja kuvaili, kuinka köyhänä hän jää ulos kaikesta ja kaikkialta. Vastauksissa koettiin, ettei harrastuksiin ole rahaa ja "turhat menot" on jouduttu jättämään pois, jotta raha riittää pakollisiin menoihin. Vastaajat joutuivat karsimaan harrastuksista ja itsensä toteuttamisesta, jotta heillä oli mahdollisuus maksaa pakolliset laskut. Muun muassa kampaajalla käymisestä täytyi pihistää eikä matkustamiseen ollut mahdollisuutta, sillä tämä veisi liikaa rahaa.

"On mielestäni absurdia että työssäkäyvä ihminen joutuu pulittamaan yöunien ja sosiaalisten suhteiden lisäksi myös suuren osan vähästä vapaa-ajastaan toimeen tulemisen varmistamiseksi." (v. 12)

Mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen ja harrastuksiin painottuivat muun muassa liikuntaan työmatkoilla, minimalismiin, ekologiseen elämäntapaan ja kuntosalilla käymiseen. Myös vastauksissa, jossa vastaaja koki voivansa toteuttaa itseään, tuli esiin kuitenkin vähävaraisuus ja se, että itsensä toteuttaminen painottui edullisiin tai ilmaisiin tekemisiin. Esimerkiksi yksi vastaaja kuvaili, kuinka hän on ylpeä ekologisesta elämäntavastaan, mutta samalla hänen vähävaraisuus oli pakottanut vastaajan siihen. Vapaa-ajan tekeminen kuten ulkona syöminen tai elämästä nauttiminen koettiin huonoina valintoina, josta koettiin myös huonoa omatuntoa.

"Toki välillä teen huonoja valintoja, sillä haluaisin nauttia elämästä ja syödä ulkona, ostaa kauniita esineitä ja pitää arkeni sujuvana. Näistä ostoksista sitten soimaan itseäni kunnes muistan ettei se auta ja alan syödä nuudelia." (v. 55)

"Harrastan edelleen musiikkia ja seurakuntaa eli klarinetinsoittoa,kuoroa ja kirkossa ym. Käyntiä.Liikuntaa saan työn puolesta ja työmatkoilla. Ja vapaa-aikanakin." (v. 76)

Vastauksista kävi ilmi se, että itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ovat vastaajille rajalliset. Rahaa kalliimpiin harrastuksiin tai hienoihin lomamatkoihin ei ollut, ja vastaajat hyödynsivät edullisia tai ilmaisia harrastusmahdollisuuksia. Tätä ei kuitenkaan automaattisesti koettu negatiivisena asiana tai omaa hyvinvointia huonontavana, vaan vastauksista ilmeni se, kuinka ilman rahaakin on mahdollisuus viettää mieluisaa vapaa-aikaa. Subjektiivisista onnen kokemuksista koettu tarpeentyydytys näkyy myös itsensä toteuttamisen kokemuksissa. Allardt (1976, 210) ajattelee että koettuun tarpeentyydytykseen liittyy sosiaalisten tarpeiden lisäksi myös itsensä toteuttaminen. Aineistossa on selkeitä kokemuksia siitä, kuinka vastaajat saavat toteutettua itseään ja itselleen tärkeitä asioita edullisesti tai ilmaiseksi. Koen, että aineistossa toteutui suhteellisen hyvin koettu tarpeentyydytys, sillä vaikka kaikkiin asioihin ei ollutkaan rahaa tai kalliita harrastuksia ei voinut harrastaa, löysivät vastaajat silti erilaisia harrastuksia, joilla toteuttaa itseään ja tarpeentyydytystään. Samaan aikaan kuitenkin osa vastaajista koki, ettei voinut toteuttaa itseään ja tarpeitaan. Koen, että koettu tarpeentyydytys jakautuu kahteen: osa vastaajista koki, ettei itsensä toteuttamisen tarpeet tyydyty tarvittavalla tavalla, mutta osa vastaajista taas löysi keinon toteuttaa itseään myös ilmaiseksi tai halvalla.

Yhteiskunnan ja yksilön suhde / poliittiset resurssit

Vastauksissa mainittiin huoli yhteiskuntaa ja päättäjiä kohtaan. Koen näiden kokemusten liittyvän poliittisiin resursseihin, sillä yksilöiden kokemukset ja ajatukset yhteiskunnasta ja poliittisista päättäjistä ovat yhteydessä myös yksilön poliittisiin resursseihin. Vastauksista kävi ilmi muun muassa huono luottamus yhteiskuntaa kohtaan, sekä kokemus siitä, kuinka systeemi ei kannusta. Eräs vastaaja kokee täydellistä epäluottamusta yhteiskuntaa ja päättäjiä kohtaan. Vaikka Allardt (1976, 206) mieltääkin subjektiivisista kokemuksista tyytymättömyysasenteet elintason ulottuvuuteen kytkeytyväksi, tulee eriarvoisuuden sekä epäoikeudenmukaisuuden kokemisen tyytymättömyysasenteet esiin vastauksissa. Vastauksista huomaa selkeästi kokemuksia epäoikeudenmukaisuudesta sekä eriarvoisuudesta.

" Entä mistä riittää intoa rakentaa parempaa yhteiskuntaa oman työn kautta, jos työelämä tuntuu pettäneen?" (v. 167)

*"Kaikenkaikkiaan toivoisin jämähtäneen systeemin muuttamista vastaamaan nykyi-
kaa/muuttunutta työelämää ja samalla mahdollistaa aidosti kaikille tasapuolisesti osallistumi-
nen kannattavasti työelämään." (v. 106)*

Huomionarvoista on se, että missään vastauksista ei puhuta yhteiskunnasta ja poliittisista päättäjistä positiivisesti. Kaikki kommentit olivat negatiivisia, josta voidaan päätellä se, että vastaajat näkevät politiikan ja poliittiset päättäjät negatiivisessa valossa. Vastauksissa ilmeni myös pelko tulevaisuudesta ja esimerkiksi hyvinvointivaltion ajamisesta alas. Huoli yhteiskunnasta ei rajaudu pelkästään vastaajan omaan elämään, vaan huoli esimerkiksi peruskoululaisista ja rikollisuudesta tulee myös esiin.

Arvonanto

Aineistosta tuli ilmi myös vastaajien kokemuksia arvonannosta. Kokemukset painotuivat negatiivisiin kokemuksiin. Vastaajat kokivat riittämättömyyden tunnetta, arvostuksen puutetta, painetta olla hyödyksi, alemmuuden ja epäonnistumisen tunteita. Negatiiviset arvonannon tunteet liittyivät muun muassa heikkoon tulotasoon tai työsuhteen arvostukseen. Matala tulotaso ja köyhyys koetaan häpeällisenä, ja taloudellisen tuen pyytäminen perheenjäseniltä koetaan itsetuntoa heikentävänä asiana.

Allardt (1976, 160) linkittää arvonannon ja korvaamattomuuden osatekijöihin keskeisesti työhön liittyvät olosuhteet sekä työpaikan sosiaaliset suhteet. Hän perustelee työn ja työllisyyden tärkeyttä korvaamattomuudelle sillä, että työelämässä juuri useat voivat olla korvaamattomia (Allardt 1976, 251). Vaikka Allardt painottaakin työelämän ja työsuhteiden tärkeyttä korvaamattomuuden kokemuksissa, ei se tullut

tässä aineistossa kovin selkeästi esiin. Työhön ja korvaamattomuuteen liittyvät kokemukset linkittyivät enemmän työn huonoon arvostukseen eikä niinkään työpaikan sosiaalisiin suhteisiin. Työpaikalla olevien sosiaalisten suhteiden lisäksi kuitenkin myös muut sosiaaliset suhteet voivat olla tärkeässä asemassa korvaamattomuuden arvioinnissa (Allardt 1976, 165). Arvonannon kokemukset ovatkin tärkeitä yksilöille, ja myös aineistosta näkyi se, kuinka arvonannon kokemukset olivat yhteydessä sosiaalisiin suhteisiin. Muun muassa se, että omat lapsuudenystävät menestyvät omassa elämässään aiheutti aineistossa ahdistusta siitä, kuinka itse ei menesty, vaikka pitäisi.

Korvaamattomuuden vastakohtana voidaan pitää sitä, että yksilöä kohdellaan esineenä tai numerona (Allardt 1976, 164). Aineistossa näkyi yksilön kokemus siitä, että hän on näkymätön. Tätä kokemusta voisi hyvin verrata Allardt'n antamiin esimerkkeihin korvaamattomuuden vastakohtaisuudesta. Eräs vastaaja kuvaa myös, kuinka on alkanut kokea epäonnistumisen, turhautumisen ja alemmuuden tunteita.

"Köyhyys saa aikaan itsensä pienentämistä. Monesti tuntuu, että jos sinulla ei ole mahdollisuutta kuluttaa ja ostaa, sinulla ei ole oikeutta myöskään olla tai viedä yhtään tilaa." (v. 47)

5.2.4 Ulottuvuuksien yhteys toisiinsa

Vaikka vastaajia ei ollut pyydetty kuvailemaan heidän hyvinvointia *having, loving* ja *being* -ulottuvuuksien mukaisesti, sai tekstistä hyvin esiin näitä piirteitä. Keskeistä oli, että jokaisesta analysoitavasta tekstistä löytyi vähintään kahden eri ulottuvuuden teemoja. Allardt'n hyvinvoinnin ulottuvuudet ovat siis keskeisessä osassa yksilöiden kokemuksissa. Täytyy huomioida se, että aineistoa jakaessa eri hyvinvoinnin ulottuvuuksiin, tuli eteen haasteita sen kanssa, kun osa tekstipätkistä olisi sopinut useampaan kuin yhteen ulottuvuuteen. Tässä tilanteessa päätin oman harkintakykyni mukaan, kumpaan hyvinvoinnin ulottuvuuksista tekstipätkä sopi paremmin. Voidaan siis todeta, että osa tekstipätkistä oli selvässä yhteydessä useampaan hyvinvoinnin ulottuvuuteen samanaikaisesti.

Aineistosta huomasi sen, kuinka hyvinvoinnin ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi pienet tulot aiheuttivat stressiä, joka näkyi parisuhteessa rasitteena ja kiistoina. Myös vastaajien oma tunne arvonannostaan kytkeytyi esimerkiksi perhesuhteisiin, kun vastaaja koki itsetunnollensa huonona asiana sen, kuinka vanhempien piti auttaa rahallisesti. Etenkin rahan ja kumppanin yhteys oli merkittävä: monissa vastauksissa tuli esiin se, kuinka joko kumppani on avuksi rahallisessa tilanteessa tai "taakaksi". Osassa vastauksissa vastaaja koki, että yksinasuminen olisi taloudellisempaa ja köyhyyden syynä pidettiin avoliittoa. Toisissa vastauksista taas puhuttiin siitä, kuinka kumppanin takia rahatilanne on parempi ja on mahdollisuus asua esimerkiksi paremmalla alueella. On siis selvää, että hyvinvointiarvot korreloivat toistensa kanssa.

Elintasosta etenkin tulojen yhteys muihin hyvinvointiarvoihin tulee esiin aineistosta. Tulot korreloivat niin yhteisyyssuhteiden kuin itsensä toteuttamisen kanssa. Myös Allardt (1976, 226) puhuu tulojen korrelaatiosta ja kokee, että tulot ovat selkeässä yhteydessä muihin hyvinvointiarvoihin muita elintason osatekijöitä enemmän. Elintason muut osatekijät kuten työ ja asuminen olivat kyllä yhteydessä etenkin yhteisyyssuhteisiin, muttei niin selvästi kuin tulot.

Allardt (1976, 226) mukaan yhteisyyssuhteiden osatekijät eivät korreloidu elintason muun kuin perheyhteisyyden ja asumistason kautta. Tutkielman aineistosta kuitenkin huomasi, että yhteisyyssuhteet kuten parisuhde ja perhesuhteet korreloivat elintason kanssa. Myös ystävyysuhteet korreloivat elintason kanssa, mutta ei niin selvästi kuin pari- ja perhesuhteet. Allardt (1976, 246) itsensä toteuttamisen osatekijät ovat voimakkaasti yhteydessä elintason osatekijöihin. Tämän tutkielman tulosten mukaan itsensä toteuttamisen ja elintason osatekijöiden välillä on selkeä yhteys, mutta ne eivät ole mitenkään huomattavasti elintason ja yhteisyyssuhteita voimakkaammassa yhteydessä toisiinsa. Itsensä toteuttamisen eli mielekkään vapaa-ajan ja harrastusten nähdään olevan selkeästi yhteydessä elintason tulotaso -osatekijään, mutta muihin osatekijöihin ei nähdä selkeää yhteyttä.

Allardt (1976, 36) korostaa kuinka tyydytetty tarve voi toimia resurssina, jonka avulla voi tyydyttää myös muita tarpeita. Esimerkiksi Allardt antaa sen, kuinka ihminen, jonka ei tarvitse nähdä nälkää, voi keskittää toiminnan myös muiden tarpeiden tyydyttämiseen (Allardt 1976, 36). Myös tämän tutkielman tulokset tukevat Allardt (1976, 36) ajatuksia, sillä esimerkiksi yhteisyyssuhteiden kuten parisuhteen toteutuminen voi mahdollistaa yksilölle sen, että hän voi asua puolisonsa ostamassa asunnossa, jonka vuoksi hänen asumistason -osatekijä tyydytty samalla. Tuloksissa korostuu myös se, kuinka jos joku tarve ei tyydyty kunnolla, voi se vaikuttaa myös muiden tarpeiden tyydyttämiseen negatiivisesti. Esimerkkinä tulotaso, joka tulee paljon tuloksissa esiin: kun tulotaso on huono eikä yksilön tarpeet tyydyty, ei yksilöllä ole mahdollisuutta välttämättä itsensä toteuttamisen tarpeentyydytykseen tai edes välttämättä pakollisten menojen tarpeentyydytykseen. Uusitalo ym. (2022, 33) pohtivat sitä, onko hyvinvoinnin eri osatekijä muutettavissa toiseen hyvinvoinnin osatekijään. Tuloksista huomaa, kuinka selvästi kaikki vaikuttaa kaikkeen ja onkin vaikea arvioida hyvinvoinnin toteutumista vain yhden osatekijän näkökulmasta, kun siihen voi hyvin vaikuttaa myös joku tai jotkut muut tekijät samanaikaisesti.

Hyvinvoinnin toteutuminen edellyttää sitä, että hyvinvointi toteutuu edes jollain tavalla kaikissa ulottuvuuksissa (Hirvilampi & Helne 2014, 2166). Vaikka hyvinvointi toteutuisi hyvin elintason mukaisesti, ei se tarkoita sitä, että ihminen voisi automaattisesti hyvin, jos esimerkiksi yhteisyyssuhteet puuttuvat kokonaan yksilön elämästä. Allardt (1976, 41) esittelee Abraham Maslowin tarvehierarkian, jossa viisi perustarvetta on hierarkkisesti järjestyksessä niin, että ensimmäisenä on fysiologiset tarpeet, sitten turvallisuuden, rakkauden, arvonannon ja itsensä toteuttamisen tarve. Elintason ensisijaisuus ja tärkeys tulee siis esiin myös Allardt (1976, 41) ajatuksissa, ja voidaan

myös todeta, että tässäkin aineistossa elintaso korostui muita enemmän. Allardt (1976, 41) kuitenkin painottaa sitä, että vaikka yksilöllä olisi liian alhainen elintaso, voi hän silti saada tyydytettyä esimerkiksi rakkaudentarpeensa. Hirvilammi ja Helne (2014, 2166) korostavat sitä, ettei yhtä ulottuvuutta voi korvata toisella. Onkin tärkeää ymmärtää hyvinvoinnin ulottuvuuksien yhteys, ja se, ettei hyvinvoinnin toteutumisesta voi tehdä johtopäätöksiä yhden ulottuvuuden perusteella.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä maisterintutkielmassa olen tarkastellut osa-aikatyöntekijöiden kokemuksia omasta työtilanteestaan sekä hyvinvoinnistaan. Tutkielmani tavoitteena on saada käsitys siitä, miten osa-aikatyöntekijät kokevat oman työtilanteensa ja osa-aikatyön, sekä tutkia miten osa-aikatyöntekijöiden hyvinvointi toteutuu Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukaan. Tutkielmassa aineiston analysoin teoriaohjaavan sisälönanalyysin mukaisesti. Aineistona tutkielmassa käytän *Töissä ja köyhä 2.0!* -aineistoa, joka on kerätty kirjoituskutsulla. Vastaajia varsinaisessa aineistossa on 247, mutta tähän tutkielmaan vastaajat rajasin osa-aikatyöntekijöiden ja hyvinvoinnin kuvailujen mukaan niin, että lopulliseen rajattuun aineistoon vastauksia kertyi yhteensä 36.

Vastaajien kokemuksissa nousi esiin, kuinka osa vastaajista teki osa-aikatyötä vastentahtoisesti, sillä heille ei ollut tarjolla kokoaikatyötä. Vastentahtoinen osa-aikatyö voidaan nähdä ongelmallisena ilmiönä, ja myös aineistossa vastentahtoinen osa-aikatyö nähtiin negatiivisena asiana. Vastentahtoisesta osa-aikatyöstä nouseminen esiin tuloksissa ei ollut yllättävää, sillä vastentahtoisesta osa-aikatyöstä tekeminen on normaalia nykypäivän työelämässä. Kokoaikaiseen työsuhteeseen työllistymisen lisäksi vaikeana koettiin työllistyminen oman alan työhön. Vapaaehtoisen osa-aikatyön kokemukset liittyivät pitkälti lapsiperhearkeen, osatyökykyisyyteen tai opiskeluihin. Vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevillä oli siis selkeät syyt, miksi he tekivät osa-aikatyötä. Tuloksista voidaan tehdä johtopäätös, että osa-aikatyön tekemisen syyt vaihtelevat paljon riippuen ihmisen elämäntilanteesta. Jotkut ovat osa-aikatyössä omasta tahdostaan, mutta osa puolestaan on osa-aikatyössä vastentahtoisesti.

Aineistosta nousi esiin vastaajien tyytymättömyyden sekä tyytyväisyyden kokemukset osa-aikatyöstä ja omasta työtilanteestaan. Enemmän oma työtilanne nähtiin negatiivisessa valossa. Muun muassa osa-aikatyön sitovuus nähtiin negatiivisena asiana sekä väsymyksen ja uupumisen kokemukset nousivat myös esiin. Vastaajien tyytyväisyyden kokemukset osa-aikatyöstä ja omaa työtilannetta kohtaan näkyivät pitkälti kokemuksina lisääntyneestä vapaa-ajasta ja arjen sujuvuudesta. Tuloksista näkyi,

kuinka osa-aikatyötä tehdään monessa eri elämäntilanteessa ja osalle se sopii koko-aikatyötä paremmin. Enemmän aineistossa kuitenkin puhuttiin osa-aikatyöstä negatiivisena asiana. Nätin ja Nergaardin (2019, 217) nostamat huono ja hyvä osa-aikatyö tulevat myös tämän tutkielman tuloksissa esiin. Vastaajien kokemukset tukevat niin osa-aikatyön hyviä kuin huonoja piirteitä, joita tutkielman teoriaosuudessa esitettiin. Osa-aikatyö voi sopia hyvin monen ihmisen elämäntilanteeseen ja mahdollistaa työn teon esimerkiksi opiskelijoille, osatyökykyisille, lapsiperheen vanhemmille ja nuorille. Osa-aikatyö voi vapauttaa aikaa itsensä toteuttamiselle ja vähentää myös työstä stressaamista, kun on aikaa tehdä myös muuta. Samalla kuitenkin osa-aikatyötä tehdään vastentahtoisesti, vaikka yksilö haluaisi tehdä koko-aikatyötä (Lukkarinen 2018). Osa-aikatyöhön linkittyy myös heikompi tulotaso sekä huonommat mahdollisuudet työelämässä etenemiseen (Ojala ym. 2016, 259; Eurofound 2011, 6). Osa-aikatyöhön liittyy myös sukupuolittuneisuutta ja naiset tekevätkin huomattavasti miehiä enemmän osa-aikatyötä (Koivunen ym. 2023, 8). Tässä tutkielmassa ei otettu huomioon vastaajan sukupuolta, mutta jatkotutkimusta ajatellen voisi olla kiinnostavaa huomioida myös sukupuolittuneisuus osa-aikatyön ongelmana ja tehdä sitä koskevaa tutkimusta.

Tutkielmassa tutkittiin myös vastaajien hyvinvoinnin toteutumista Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien näkökulmasta. Hyvinvoinnin toteutumista tutkin elintason, yhteisyyssuhteiden ja itsensä toteuttamisen näkökulmasta. Tulokset olivat hyvin vaihtelevia eikä selkeitä yleistyksiä niistä voi tehdä. Tulokset olivat selkeästi negatiivissävytteisiä ja Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien mukaan hyvinvoinnin toteutumisessa nähtiin paljon ongelmakohtia. Uusitalo ym. (2022, 27) korostavat sitä, että jos hyvinvointitarpeita ei saa tyydytettyä syntyy hyvinvointivajetta. Tässä tutkielmassa huomattiin myös tuloksista se, ettei hyvinvointitarpeet toteutuneet vastaajilla täysin, jonka vuoksi voidaan kokea vastaajien kärsivän hyvinvointivajeesta.

Hyvinvoinnin ulottuvuudet korreloivat paljon toistensa kanssa ja näin ollen voidaan ajatella, että ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa. Jos joku hyvinvoinnin ulottuvuus ei toteudu, voi se vaikuttaa myös muihin ulottuvuuksiin. Esimerkkinä aineistossa nousi esiin tulotaso, joka vaikutti selkeästi myös yhteisyyssuhteiden ja itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin. Vastaajat kokivat tulotasonsa heikoksi, eikä heillä ollut mahdollisuutta esimerkiksi ylimääräisiin menoihin, vaan elämää elettiin kädestä suuhun. Rahaa ei jäänyt mihinkään ylimääräiseen, ja tämä vaikutti muun muassa yhteisyyssuhteisiin ja itsensä toteuttamiseen, sillä vastaajilla ei ollut samalla tavalla mahdollisuutta käydä ystäviensä kanssa ulkona tai harrastaa haluamiaan harrastuksia.

Kuten voidaan olettaakin, liittyivät suuri osa aineiston kertomuksista köyhyyteen ja vähävaraisuuteen. Osa-aikatyöntekijän elämä ja hyvinvointi pyörivät paljon oman varallisuuden ympärillä. Vastauksissa korostui matala tulotaso ja tämä näkyi elintason lisäksi myös yhteisyyssuhteiden ja itsensä toteuttamisen ulottuvuuksilla. Raha ja sen puute vaikuttavat kaikkeen.

Tutkielman mukaan osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnin toteutumisessa on paljon ongelmakohtia. Muun muassa heikko ja vaihteleva tulotaso aiheuttivat vastaajille stressiä. Terveyshuolista muun muassa mielenterveysongelmat nousivat selkeästi esiin ja myös työterveyshuollon puutteet heikensivät hyvinvoinnin toteutumista. Aineistossa nousi esiin kokemukset siitä, kuinka edes pakollisiin menoihin kuten ruokaan ei ole välttämättä tarpeeksi rahaa. Yhteisyyssuhteet olivat monelle vastaajista tärkeitä ja vaalittavia, mutta samalla aineistosta nousi esiin se, kuinka osalla vastaajista ei ollut sosiaalisia suhteita. Vastaajista osa harrasti heille tärkeitä harrastuksia. Itsensä toteuttamisen ja harrastusten puute nousi kuitenkin enemmän aineistosta esiin, sillä monella ei ollut rahaa tai jaksamista harrastaa mitään. Vastauksista voi ajatella, että osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnissa on puutteita eikä hyvinvointi toteudu kokonaisvaltaisesti. Tutkielman tulokset vastaavat hyvin aiemmin esitettyjä tutkimushypoteesejä.

Tutkielma osoittaa, että osa-aikatyöhön liittyy negatiivisia sekä positiivisia piirteitä, jotka vaikuttavat yksilön hyvinvointiin. Tuloksista voi tehdä johtopäätöksen, kuinka osa-aikatyöntekijän hyvinvoinnissa korostuu muun muassa epävarmuuden ja heikon tulotason aiheuttamat haasteet. Samalla kuitenkin tulokset osoittavat myös, että osa-aikatyö voi auttaa hyvinvoinnin toteutumista muun muassa tarjoamalla tasapainoa työn ja arjen välille. Tutkielman tulokset ovat kuitenkin selkeästi enemmän negatiivissävytteisiä, ja vastaajien kokemuksista saa osa-aikatyöstä ja sen vaikutuksista vastaajan hyvinvoinnin toteutumiseen enemmän negatiivisen kuvan kuin positiivisen.

Huomioitavaa on, että aineiston tekstit ovat *Töissä ja köyhä 2.0!* -aineistosta, jonka nimestäkin voi päätellä, että kirjoituskutsuun vastanneet ovat kokeneet itsensä vähävaraiseksi. Tämä voi näkyä tutkielman tuloksissa normaalia negatiivisempina kokemuksina osa-aikatyöstä. Osa aineistoon vastanneista kuitenkin kertoi myös positiivisia kokemuksia tilanteestaan, eikä kaikki vastaukset olleet vain negatiivisia ja huonoon tulotasoon liittyviä. Tämän tutkielman tuloksia ei voi yleistää, ja uskon että tulokset voisivat olla erilaisia, jos vastaukset olisi kerätty eri aineistosta. Tutkielma kuitenkin osoitti osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnin tutkimisen tärkeyden. Osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnin tutkiminen on hyvin vähäistä Suomessa ja aiempi tutkimus on pitkälti kansainvälistä. Olisi tärkeää saada myös suomalaista tutkimusta osa-aikatyöntekijöiden hyvinvoinnista ja tehdä mahdollisesti laajempi tutkimus siitä. Tulevan jatkotutkimuksen luotettavuutta ajatellen olisi aiheellista käyttää aineistoa, joka ei aiheuta positiivisia tai negatiivisia ennakkokatoksia aiheesta. Näin saisi todenmukaisemman kuvan osa-aikatyöntekijöiden kokemasta hyvinvoinnista.

LÄHTEET

- Alasoini, Tuomi. Joensuu, Matti. Juvonen-Posti, Pirjo. Järnefelt, Noora. Riekhoff, Aart-Jan. Toivio, Pauliina. Turunen, Jarno. (2022). Työelämän ja työmarkkinoiden muutos: haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle. *Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2022:7*, Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Alasuutari, Pertti. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino, Tampere.
- Allardt, Erik. (1976). *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Helsinki. WSOY.
- Benach, Joan, David Gimeno, Fernando G. Benavides, Jose Miguel Martinez, and Maria Del Mar Torne. (2004). Types of Employment and Health in the European Union: Changes from 1995 to 2000. *European Journal of Public Health* 14:314-321. <https://doi.org/10.1093/eurpub/14.3.314>
- Bergbom, Barbara. Lantto, Eero. Leino-Arjas, Päivi. Ruokolainen, Mervi. Tarvainen, Kimmo. Varje, Pekka. (2020). Ikääntyvä ja monimuotoistuva tyväestä. Teoksessa *Hyvinvointia työstä 2030-luvulla*. (toim.) Kokkinen, Lauri. Työterveyslaitos, Tampere.
- Eklund, Petja. (2023). Epätyypillisten työsuhteiden työttömyysturva. 35-48. Teoksessa *Työn tuuli 1/2023*. (toim.) Einola-Pekkinen, Virpi. Mäkelä, Liisa. Pakarinen, Terttu. Ruuska, Inkeri. Salo, Marita. Tammeaid, Marika. Vartiainen, Matti. Vuorenmaa, Hertta. Henkilöstöjohdon ryhmä - HENRY ry.
- Eurofound. (2011). *European Company Survey 2009. Part-time work in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011.
- European Foundation for Improvement of Living and Working Conditions. (2002). *Quality of work and employment in Europe issues and challenges. Foundation Paper N.1*, February 2002. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Frey, Bruno S. Stutzer, Alois. (2004). Beyond outcomes: Measuring procedural utility. *Oxford Economic Papers*, 57(1), 90-111, University of Zurich.
- Green, Francis. (2015). Health effects of job insecurity. *IZA World of Labor 2015*: 212. <https://wol.iza.org/uploads/articles/212/pdfs/health-effects-of-job-insecurity.pdf>
- Haataja, Anita. Kauhanen, Merja. Nätti, Jouko. (2011). Underemployment and part-time work in the Nordic countries. *Online working papers 31/2011*. Helsinki: Kela, 2011. <http://hdl.handle.net/10138/28810>
- Helne, Tuula. (2023). Edelläkävijä Erik Allardt: Miksi Allardt'n hyvinvointiajattelu sopii nimenomaan kestävän hyvinvoinnin tutkimukseen? *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (2023): 2.
- Hippi, Niina. (2020). Epätyypillinen työ, köyhyys ja arjen hyvinvointi - Mitä merkitsee olla työssäkäyvä köyhä? *Yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielma*. Itä-Suomen yliopisto.
- Hirvilampi, Tuuli. (2015). Kestävän hyvinvoinnin jäljillä: Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen. *Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia* 136, Kelan tutkimusosasto, Helsinki. <http://hdl.handle.net/10138/154175>

- Hirvilampi, Tuuli. Helne, Tuula. (2014). Changing Paradigms: A Sketch for Sustainable Wellbeing and Ecosocial Policy. *Sustainability* 2014, 6(4), 2160-2175 <https://doi.org/10.3390/su6042160>
- Jaouk Ahn. Nam-Soo Kim. Byung-Kook Lee. Jungsun Park. Yangho Kim. (2019). Non-Standard Workers Have Poorer Physical and Mental Health Than Standard Workers. *Journal of Occupational and Environmental Medicine* 61(10):p e413-e421, October 2019 .<https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000001682>
- Jakonen, Mikko. (2014). Uusi työ ja prekarisaatio : työn muutosten vaikutukset suomalaisen hyvinvointivaltioon ja poliittiseen järjestäytymiseen. *Tiede & edistys*, 39(4), 287–320. <https://doi.org/10.51809/te.105165>
- Jalkanen, Seija. Posio, Antti. Moilanen, Timo. Kärkkäinen, Mika. Kiiski, Anne. Rytönen, Atte. Koskinen, Timo. Ahokas, Heli. Kullamäki, Tarja. Leppäkangas, Sirpa. von Boehm, Timo. Mäkinen, Anne-Mari. (2013). Osa-aikatyötä selvittäneen työryhmän muistio. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja*. 06/2013.
- Julkunen, Raija. (2008). Uuden työn paradoksit: Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista. Vastapaino.
- Jyväskylän yliopisto. (2021). Työssäkävien köyhyyttä tutkitaan – Kirjoituskutsu kokemuksista. STT.info. Haettu osoitteesta: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69914049/tyosakayvien-koyhytta-tutkitaan-kirjoituskutsu-kokemuksista?publisherId=69817172> Viitattu 25.4.2024.
- Kalleberg, Arne L. (2009). Precarious work, insecure workers: Employment relations in transition. *American Sociological Review*, 74(1). 1- 22. <https://doi.org/10.1177/000312240907400101>
- Kauhanen, Merja. (2016). Osa-aikatyö yksityisillä palvelusektoreilla. *Palkansaajien tutkimuslaitos*. Raportteja 33.
- Kauhanen, Merja. Ojala, Satu. Mäkinen, Niklas. Kyyrä, Tomi. Pesola, Hanna. (2022). Palvelujärjestelmän toiminta: osa-aikatyö, tilapäinen työ ja siirtymät koko-aikatyöhön. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 2022:25. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-032-5>
- Kauhanen, Merja. Nätti, Jouko. (2015). Involuntary Temporary and Part-Time Work, Job Quality and Well-Being at Work. *Social Indicators Research*, 120(3). 783–799. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0617-7>
- Keiski, Riitta. Hämäläinen, Kari. Karhunen, Matti. Löfström, Erika. Näreaho, Susanna. Varantola, Krista. Spoof, Sanna Kaisa. Tarkiainen, Terhi. Kaila, Eero. Aittasalo, Minna. (toim.) (2023). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023*. Helsinki.
- Kelasto. (2024). Tilastotietokanta. Kela. Kelan työttömyyseläkkeen saajat sairauden mukaan 2023. Haettu osoitteesta: <https://raportit.kela.fi/linkki/48546569> Viitattu 7.5.2024.
- Kiviniemi, Kari. (2010). Laadullinen tutkimus prosessina. 70–85. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. (toim.) Aaltola, Juhani. Valli, Raine. PS-kustannus.
- Kivipelto, Minna. Lounamaa, Anne. Rotko, Tuulia. Wikström, Katja. Cresswell-Smith, Johanna. Jousilahti, Pekka. Kailanto, Sanna. Kankaanpää, Saija-Liisa. Kaukonen, Suvi. Kettunen, Hanna. Klemetilä, Antti. Koivula, Riitta.

- Lindström, Jaana. Mäki-Opas, Johanna. Partonen, Timo. Rapeli, Saara. Solin, Pia. Strand, Teija. Tamminen, Nina. Viskari, Inari. (2022). Työikäisten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen politiikkatoimien keskiöön. *Tutkimuksesta tiiviisti* 33/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-902-3>
- Koivulahti, Jutta. (2021). Työajan lyhentämisen koetut vaikutukset hyvinvointiin. Henkilöstöjohtamisen pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto.
- Koivunen, Tuija. (2023). Työ ja sen tekijät. Teoksessa Työ elää: murroksia, trendejä ja muutoksen suuntia Suomessa. (toim.) Koivunen, Tuija. Sippola, Markku. Melin, Harri. Gaudeamus.
- Koivunen, Tuija. (2023). Työn sitkeä segregatio. Teoksessa Työ elää: murroksia, trendejä ja muutoksen suuntia Suomessa. (toim.) Koivunen, Tuija. Sippola, Markku. Melin, Harri. Gaudeamus.
- Kokkinen, Lauri. Ala-Laurinaho, Arja. Alasoini, Tuomo. Varje, Pekka. Väänänen, Ari. Tomminen-Tanner, Salla. (2020). Työelämässä vaikuttaa neljä keskeistä muutosvoimaa. Teoksessa Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. (toim.) Kokkinen, Lauri. Työterveyslaitos, Tampere.
- Kokkinen, Lauri. Ala-Laurinaho, Arja. Alasoini, Tuomo. Varje, Pekka. Väänänen, Ari. Tomminen-Tanner, Salla. (2020). Yhteenveto. Teoksessa Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. (toim.) Kokkinen, Lauri. Työterveyslaitos, Tampere.
- Kraut, Allen. Walld, Randy. (2003). Influence of lack of full-time employment on attempted suicide in Manitoba, Canada. *Scand J Work Environ Health*. 2003 Feb;29(1):15-21. <https://doi.org/10.5271/sjweh.699>
- Kunnari, Marika. (2017). Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät. *Acta Universitat Ouluensis D Medica* 1415, 2017. Oulun yliopiston tutkijakoulu; Oulun yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta. <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526215723>
- Lukkarinen, Henri. (2018). Vastentahtoiset osa-aikatyöt yleistyneet 2010-luvulla. Tieto&Trendit. Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/vastentahtoiset-osa-aikatyot-yleistyneet-2010-luvulla/> Viitattu 8.3.2024.
- Lätti, Riikka. (2011). Osa-aikatyö Suomessa. Ominaispiirteet ja koettu hyvinvointi työolotutkimuksen kuvaamina. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Martela, Frank. (2022). Hyvinvoinnin mittaaminen edellyttää hyvinvoinnin teoriaa: Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykyaikaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 87 (2022): 5-6.
- Mauno, Saija., Minkkinen, Jaana. Auvinen, Elina. (2019). Nakertaako työn intensiivisyyden lisääntyminen työssä suoriutumista ja työn merkityksellisyyttä? Vertaileva tutkimus eri ammattialoilla. *Hallinnon tutkimus* 38(4), 271–289. <https://doi.org/10.37450/ht.98052>
- Melin, Harri. Saari, Tiina. (2019). Työn ja työelämän tutkimuksen muuttuvat maailmat. Teoksesta Mihin työelämä on menossa? Tutkimuksen näkökulmia. (toim.) Heiskanen, Tuula. Syvärinen, Sirpa. Rissanen, Tapio. Tampere University Press 2019, 21–48. <http://urn.fi/urn:isbn:978-952-359-006-9>
- Nätti, Jouko. Nergaard, Kristine. (2019). Dualisation or normalisation of part-time work in the Nordic countries: work insecurity and mobility over time.

- Teoksessa *Dualisation of part-time work: the development of labour market insiders and outsiders*. (toim.) Nicolaisen, Heidi, Cavli, Hanne Cecilie, Jensen, Ragnhild Steen. Police Press, University of Bristol.
- Ojala, Satu. Nätti, Jouko. Kauhanen, Merja. (2016). Eriävät osa-aikatyön syyt ja työn laatu. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (2016):3 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016102525578>
- Ojala, Satu. Saari, Tiina. Jonker-Hoffrén, Paul. Pyöriä, Pasi. Nätti, Jouko. (2021). Non-standard work in Finland. Teoksessa *Non-standard work in the Nordics: Troubled waters under the still surface*. (toim.) Ilsøe, Anna & Larsen, Trine, Pernilla. *TemaNord* 2021:503. Copenhagen: Nordic Council of Ministers. <https://doi.org/10.6027/temanord2021-503>.
- Ojala, Satu. Saari, Tiina. Pyöriä, Pasi. Jonker-Hoffren, Paul. (2019). Atypical labour markets in Finland. *Nordic future of work Brief* 9 March 2019. University of Tampere. <https://www.fafu.no/images/pub/2019/Nfow-brief9.pdf>
- Parker, Christopher, P., Baltes, Boris, B. Young, Scott, A. Huff, Joseph, W. Altmann, Robert, A. Lacost, Heather, A. Roberts, Joanne, E. (2003). Relationships between psychological climate perceptions and work outcomes: a meta-analytic review. *Journal of Organizational Behavior*, 24(4), 389–416. <https://doi.org/10.1002/job.198>
- Pietarinen, Juhani. (2002). Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksesta *Tutkijan eettiset valinnat*. (toim.) Karjalainen, Sakari. Launis, Veikko. Pelkonen, Risto. Pietarinen, Juhani.
- Price, Richard H. Burgard, Sarah. (2006). *Nonstandard Work and Health: Who is at Risk and Who Benefits?* National Poverty Center.
- Pyöriä, Pasi. Ojala, Satu. (2016). Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta? *Sosiologia* 1/2016.
- Pyöriä, Pasi. Ojala, Satu (2012). Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus. *Hallinnon tutkimus* 31(3), 171–188.
- Pyöriä, Pasi. Ojala, Satu. Nätti, Jouko. (2019). Työelämän muutokset ajassamme. Teoksessa *Mihin työelämä on menossa? Tutkimuksen näkökulmia*. (toim.) Heiskanen, Tuula. Syvärinen, Sirpa. Rissanen, Tapio. Tampere University Press 2019, 5. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-006-9>
- Rantala, Irma. (2010). Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. (toim.) Aaltola, Juhani. Valli, Raine.
- Rasinkangas, Jarkko. (1998). Hyvinvointi ja työmarkkina-asema: Tutkimus hyvinvoinnista eri työmarkkina-asemissa ja työmarkkina-aseman muuttamisen valmiuksista. Kansaneläkelaitos.
- Saari, Juho (toim.). (2011). *Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Salli, Minna. (2012). *Epättyypilliset työsuhteet käytännönläheisesti*. Kauppakamari.
- Semkina, Soili. (2023). Osa-aikatyö yleistyy, halusimme tai emme – ”Valtion tehtävä on tarjota työmahdollisuuksia kaikille”. Kauppalehti. Haettu osoitteesta: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/osa-aikatyo-yleistyy-halusimme-tai-emme-valuation-tehtava-on-tarjota-tyomahdollisuuksia-kaikille/80507de8-2b1d-4601-92a9-2d4283cb9e8b> Viitattu 11.4.2024.

- Simpura, Jussi & Uusitalo, Hannu. (2011). Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta. (toim.) Saari, Juho. Gaudeamus Helsinki University Press.
- THL (2023). Työkäisten psyykkinen kuormittuneisuus ja itsemurha-ajatukset ovat lisääntyneet – samaan aikaan lääkärille on yhä vaikeampi päästä. Haettu osoitteesta: <https://thl.fi/-/tyoikaisten-psykkinen-kuormittuneisuus-ja-itsemurha-ajatukset-ovat-lisaantyneet-samaan-aikaan-laakarille-on-yha-vaikeampi-paasta> Viitattu 8.4.2024.
- Tilastokeskus (2024). Palkansaajat työsuhteen tyypin ja sukupuolen mukaan, 15–74-vuotiaat, 2009–2023. Haettu osoitteesta: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyti/statfin_tyti_px_t_11pk.px/ Viitattu 15.4.2024.
- Tilastokeskus (01/2024). Työlliset osa-aikatyön syyn ja sukupuolen mukaan, 15-74-vuotiaat, neljännesvuositiedot, 2021Q1-2023Q4. Haettu osoitteesta: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyti/statfin_tyti_px_t_14bp.px/ Viitattu 15.4.2024.
- Tuomi, Jouni. Sarajärvi, Anneli. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uusitalo, Hannu. Simpura, Jussi. (2020). Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2020): 5–6. <https://core.ac.uk/download/pdf/358472288.pdf>
- Uusitalo, Hannu. Simpura, Jussi. Saari, Juho. Laihiala, Tuomo. (2022). Hyvinvoinnin muutos ja pysyvyys: Allardt-hyvinvointi Suomessa 1972 ja 2017. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Vilkkä, Hanna. (2018). Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (5., uudistettu painos.). PS-Kustannus. Raine, Valli. Aarnos, Eila.
- Vilkkä Hanna. (2015). Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Väänänen, Ari. Smedlund, Anssi. Törnroos, Kaisa. Kurki, Anna-Leena. Soikkanen, Antti. Panganniemi, Nina. Toppinen-Tanner, Salla. (2020). Ajattelu- ja toimintatapojen muutos. Teoksessa Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. (toim.) Kokkinen, Lauri. Työterveyslaitos, Tampere

